

KLASİK TÜRK EDEBİYATI VE URDU EDEBİYATINDA SEBK-İ HİNDÎ AKIMI

SABK-E HINDI STYLE IN CLASSICAL TURKISH LITERATURE AND URDU LITERATURE

Dr. Mustafa Sarper ALAP

Kırıkkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı, Kırıkkale/Türkiye.

ORCID ID: 0000-0003-0537-8152

Reference Alap, M.S. (2020). "Klasik Türk Edebiyatı Ve Urdu Edebiyatında Sebk-İ Hindî Akımı", Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:5, Issue:19; pp:658-680

ÖZET

Klasik Türk Edebiyatı zengin bir geçmişe sahiptir. XII. Yüzyılda başlayan bu dönem XVIII. Yüzyıla kadar varlığını sürdürmüştür. Klasik Türk edebiyatı dahilinde her dönem birçok şair çeşitli önemli eserler yazmışlardır. Klasik Türk Edebiyatında 17. Yüzyıl çok önemli bir dönemdir, çünkü bu yüzyıl Klasik Türk edebiyatının altın çağını yaşadığı bir dönemdir. Bu dönemde yer alan şairler Sebk-i Hindî tarzına büyük ilgi duymuşlardır. Sebk-i Hindî tarzı. Hindistan'a giden İran edebiyatı şairlerinin Hindistan'da gördüklerini eserlerine aktarmaları üzerine çok değişik bir tarz ortaya çıkmış ve XVII. Yüzyıl Klasik Türk Edebiyatı şairleri İranlı şairlerden etkilenmişlerdir. Klasik Türk edebiyatı şairleri, İranlı Sebk-i Hindî şairlerine ilgi duymuşlardır. Klasik Türk Edebiyatında bazı 17. Yüzyıl şairleri şiirlerini Sebk-i Hindî tarzında yazmışlardır. Sebk-i Hindî tarzı çok değişik özelliklere sahiptir. Hayalcilik, mübalağa ön plandadır. Şiirler içerisinde özellikle bir meydan okuma, birisini şikayet etme, birisine sitem yapma ve şairin kendine karşı bir hesaplaşması şeklinde ifadeler yer almaktadır.

Urdu edebiyatında da Sebk-i Hindî tarzından etkilenen şairler yer almaktadır. Urdu edebiyatında bir İran edebiyatı şairi olan ancak şiirlerini Urduca ve Farsça yazan Mirza Abdulkadir Bidil bu tarzın öncülerindedir. Urdu edebiyatı şairi olan Emir Hüsrevi Dehlevî de şiirlerini Sebk-i Hindî tarzında yazmıştır. Her iki şairin şiirinin şiirleri Sebk-i Hindî tarzı belirgindir Urdu edebiyatında Şah Mübarek Abru, Sirajuddin Ali Khan Arzu, Syed Allah Khân İnşâ, Şah Zahuriddin Hatim, Saadat Yar Hasan Rangin Qalandar Bakhsh Cur'at Muhammed Şakir Naci, Sharafud-din Mazmun Mumin Han Mumin isimli şairlerde şiirlerinde Sebk-i Hindî tarzından yararlanmışlardır. Urdu edebiyatında ayrıca Emir Hüsrev-i Dehlevî, Mir Taki Mir ve Esedullah Han Galib'in şiirlerinde Sebk-i Hindî tarzı öğeleri belirgindir.

Anahtar Kelimeler: Türk, Urdu, Edebiyat

ABSTRACT

Classical Turkish Literature has a rich history. Classical Turkish literature period began XII. Century and continued till XVIII. century. Many poets have written various important works within the Classical Turkish literature. The 17th century is a very important period in Classical Turkish Literature, because this century is Classical Turkish literature's golden age. Poets in this period showed great interest in Sebk-i Hindî style. Sebk-i Hindî has a very different style emerged after the poets of Iranian literature who went to India transferred what they saw in India to their works and XVII. Century Classical Turkish Literature poets were influenced by Iranian poets. Classical Turkish literature poets were especially interested in Iranian Sebk-i Hindî poets. Sebk-i Hindî style has many different features. Imagination and exaggeration and forefront is Sebk-i Hindî style's features. In the poems, there are expressions such as a challenge, complaining, reproaching someone, and the poet's reckoning against himself.

There are also poets influenced by Sebk-i Hindî style in Urdu literature. Mirza Abdulkadir Bidil, who is Iranian poet of Urdu literature, but Bidil wrote his poems in Urdu and Persian language, is one of the pioneers of this style. Emir Hüsrev-i Dehlevî, who is poet of Urdu literature, also wrote his poems in the style of Sebk-i Hindî. Sebk-i Hindî style of poems of both poets are evident in Urdu literature Şah Mübarek Abru, Sirajuddin Ali Khan Arzu, Syed Allah Khân İnşâ, Şah Zahuriddin Hatim, Saadat Yar Hasan Rangin, Qalandar Bakhsh Cur'at, Muhammed Şakir Naci, Sharafud-din Mazmun, Mumin Han Mumin poets have made use of Sebk-i Hindî style in their poems. In Urdu literature, Sebk-i Hindî style elements are also prominent in the poems of Emir Hüsrev-i Dehlevî, Mir Taki Mir and Esedullah Khan Galib.

KeyWords: Turkish, Urdu, Literature

1. SEBK-I HİNDÎ AKIMI

Sebk, Arapça bir sözcüktür ve Ara lügatlerde "altın veya gümüşü eritme, yayılmış hâle getirme, arıtma, süzme, akıtma ve kalıba dökme" anlamlarına gelir. Sebk sözcüğünden türetilen sebke sözcüğü de "eritilerek kalıba dökülmüş bir parça altın veya gümüş" anlamına gelir. Edebî bir terim olarak "sebk" kelimesi "ibarenin tarz ve tertibi; tarz, üslup, şive, gidiş, yol, biçim ve usul" dır.

Hindî kelimesi ise “Hint’e ait, Hint’e mensup yani Hintliye ait, Hindistanlıya ait” anlamına gelmektedir. Bu bağlamda “Sebk-i Hindî” ifadesi, “Hint üslubu, Hint tarzı, Hint yolu” anlamlarına gelir. Hindistan coğrafyasında ortaya çıkmış olması nedeniyle edebî bir üsluba bu isim verilmiştir.¹

Aynı zamanda içinde Hint felsefesine özgü imajlar taşıması nedeniyle de bu isim verilmiş olsa da Tacik, Urdu, Afgan, Hint, İran ve Türk edebî kültürünün ürünü olarak ortaya çıkmış bir edebî akım olarak değerlendirmek gerekmektedir. Bu akım genelde İran’da rağbet görmeye birlikte, özellikle Safevi Devleti döneminde yaşamış olan İranlı şairlerin şiirleri ile edebî dünyada geniş bir ilgi uyandırmıştır.²

Şiir ve şairliğe çok yakın olmayan Safevi hanedanının 16. yüzyılda, İran’ı hâkimiyeti altına alması, bölgede yaşayan şairlerin önemli bir bölümünün İran dışına özellikle aynı dönemde Hindistan’ı hakimiyeti altında tutan Türk asıllı Babür hanedanının şiire ve şaire verdiği önem nedeniyle Hindistan’a göç etmelerine neden olmuştur, dolayısıyla bu dönemdeki şairlerin önemli bir bölümü Hindistan’da yaşamasa dahi şiire verilen kıymet nedeniyle ya Hindistan’a gitme arzusu içerisinde olmuş ya da bir dönem Hindistan’da bulunmuştur.³

Safeviler devrindeki ağır taassuptan bunalan şairler, Hindistan’daki Türk idarecilerine sığınır. Gördükleri ilgi ve iltifattan cesaret alarak, ülkelerin olan özlemlerini dile getiren şiirler yazarlar. Hint üslûbu, "aralarında akıl ve âdet yönünden ilgi bulunmayan hatta biri soyut diğeri ise somut olan iki varlığı, varsayımlarla oluşturulan ilgilerle birbirine bağlama, benzetmek suretiyle anlamlar oluşturma" diye tanımlanabilir.⁴

Sebk-i Hindî’nin Hindistan’la irtibatı, sanıldığı gibi İranlı şairlerin Hindistan’a gidişleriyle başlamamıştır. Daha önce de belirtildiği gibi, Gazneli Mahmud’un Hindistan fütuhatıyla başlayan kültürel ilişkiler, Şah Cihan, Hümâyün ve Ekber Şah dönemlerinde doruğa ulaşmıştır. Sa’id Nefisi, “Gazneli sarayında şair ve âlimlerin korunması ve taltif edilmesini devlet yönetiminin adaplarından” olduğunu söylemekte ve Gazneli Mahmud’un sarayında dört yüzü aşkın şair bulunduğunu belirtmektedir.⁵

İranlı bazı yazarlar konuyu küçümseyerek anlatsa da, doğrusu Babürlü sarayı, şiire ve şairlere özel bir ilgi göstermiştir. Babür sultanlarının, şairleri himaye etmesi ve büyük ihsanlarla desteklemesi sonucu, her taraftan Hindistan’a şairlerin akını başlamıştır. "Babür’ün Hindistan’ı fethetmesi ve başkentini Kabil’den Delhi’ye taşınması, Sebk-i Hindî’nin de yolunu Hindistan’da bulmasıyla sonuçlandı. Babür ve onun dönemindeki diğer sanatçılar Herat okulundan önemli ölçüde etkilenmişlerdir.⁶

Hint edebiyatının da etkisi ile ortaya çıkan bu edebî üslubun kurucuları arasında yer alan Örfî Şîrâzî (Ölm. 1590/999), Baba Figanî (Ölm. 1519/025), Talib-i Amûlî (Ölm.1626/1036), Naziri (Ölm. 1622/ 1021), Sa’ibî Tebrizî (Ölm. 1670/1080) ve Kelim-i Kaşani (Ölm. 1651/1061), İran’da olduğu kadar Hindistan’da da ünlenmişlerdir. Bu şairler Hindistan’a gitmemişlerdir. Bu şairlerden Şevket-i Buhârî (Ölm. 1699/1111) ile Hintli Feyzî-i Hindî’yi (Ölm. 1595/1003) de dahil etmek gerekir. Böylelikle ilk belirtileri Figanî’de görülen bu üslup daha sonraki süreçte birçok şair tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Bunlar içerisinde Şevket İran’da kalıp Sebk-i Hindî’yi geliştiren şairlerin, Sa’ib ise Hindistan’a giden bu tarzın taraftarlarının temsilcisi sayılmaktadırlar.⁷

Sebk-i Hindî’nin ömrü İran edebiyatında çok kısa sürmesine karşılık, Türk şâirlerince çok benimsenmiş ve bu üslûp edebiyatımızda büyük rağbet görmüştür. Özünde yoğun bir şekilde görülen Türk menşei nedeniyle İran asıllı şâirlerin his, zevk ve ruh yapılarına tam olarak hitap

¹ Ali Fuat Bilkan, XVII. Yüzyıl Türk Edebiyatı. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yay., Eskişehir, 2011, s. 61

² Ozan Yılmaz, “Sebk-i Hindî, http://content.lms.sabis.sakarya.edu.tr/Uploads/77020/31017/634352463_sebk-i_hind%C3%AE.pdf (E.T. 20.12.2018)

³ Turgay Şafak, “Bir Sebk-i Hindî Şairi Olarak Şevket-i Buhârî ve Osmanlı Şiirine Etkisi”, Bilim ve Sanat Vakfı Bülteni, Yıl: 23 Sayı: 77, Eylül-Aralık 2011, İstanbul, s. 44

⁴ Rasih Erkul, Eski Türk Edebiyatı, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 130

⁵ Ali Fuat Bilkan, vd., Sebk-i Hindî ve Türk Edebiyatında Hint Tarzı, İstanbul, 3F Yay., 2007, s. 16

⁶ Bilkan vd., Sebk-i Hindî ve Türk Edebiyatında Hint Tarzı, s. 16-17

⁷ Haluk İpekten, Nâ’îli Hayatı-Sanâtı-Eserleri, Ankara: Akçağ Yayınları, 2014, s.61

etmemesi Sebki Hindî'nin İran edebiyatında fazla ilgi görmemesinin temel sebebidir. Nitekim bu üslûbun benimsendiği dönemlerde İran, Hindistan Afganistan'da Türk asıllı hanedanların hüküm sürdüğü ve bu tarzın onlar tarafınca desteklendiği görülmektedir. Şevket-i Buhârî (ö. 1699), Sâib-i Tebrizî (ö. 1090/169¹-70) ve Bîdil (ö. 1133/1720-21) bunların önde gelenlerindedir.⁸

Sebki Hindî akımı Türk edebiyatında ilk kez 17. yüzyılın birinci yarısında Nefî'de görülür.⁹ Fuat Köprülü, bu üslubun tesirinin, özellikle XVIII. asırda Şevket-i Buhârî ve Sâib'in etkisiyle iki şekilde yayıldığını belirtmektedir. İlki Nedîm ve Şeyh Gâlib üzerinde Şevket-i Buhârî'nin etkisi; diğeri ise Nâbî, Koca Ragıp Paşa ve öğrencilerinin üstünde ise Sâib'in etkisi olduğunu söyler.¹⁰

Sebki Hindî'nin Hindistan'dan çıktı ve diğer komşu ülkelerin edebiyatları etkilemesi kolay oldu. İran edebiyatına ilgi duyan Klasik Türk Edebiyatı şairleri de bu akıma ilgi göstermişler, özellikle 17 ve 18. yy. şairlerinden Nâilî (ö. 1666), İsmetî (ö. 1665), Nâbî (ö. 1712), Fehîm-i Kadîm (ö. 1647), Neşâtî (ö. 1674) ve nihayet Şeyh Gâlib (ö. 1799) şiirlerinde Sebki Hindî'nin ifadeleri özellikle geniş imaj dünyasındaki ifadelerle yer vermişlerdir.¹¹

Türk edebiyatında doğrudan doğruya etkili olmuş en tanınmış Sebki Hindî şairi Sâib-i Tebrizî'dir. Sâib, İrsâl-i mesel hususunda farklı ve orijinal bir üslûbun doğmasında ve gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Sâib, "edebiyatı fikri ve hakimane bir sahaya sevk etmek suretiyle Türk edebiyatında bir devir açmıştır."¹² Divân şairi Nâbî, Sâib'den çok etkilenmiştir. Bir müddet Hindistan'da yaşayan Sâib, bu coğrafyanın farklı kültürel ortamından yararlanmış ve şiirinin fikrî temellerini bu "tezatlar alemindeki malzeme" ile kurmuştur.¹³

2. KLASİK TÜRK EDEBİYATI SEBK-İ HİNDÎ ŞAİRLERİ

Sebki Hindi tarzı, Klasik Türk edebiyatında özellikle 17. Yüzyıl şairleri tarafından büyük ilgi görmüştür. Özellikle bu tarzda şiir yazan meşhur İranlı şairler, Klasik Türk Edebiyatı şairlerine ilham vermişlerdir.

Birçok şairin Sebki Hindi tarzında şiirler yazdığı devirde özellikle Nailî Kadim, Nefî, Neşâtî, Fehîm-i Kadim ve Şeyh Gâlib en önemli Sebki Hindi şairleri olarak bilinmektedirler.

2.1. Nailî-i Kadîm

Asıl adı Mustafa'dır. İstanbul'da doğmuştur. Babası Pîrî Halife adında bir kişidir.¹⁴ 17. Yüzyılda Klasik Türk edebiyatı şairleri, İranlı şairlerden etkilenmişlerdir. Bu şairler Sebki Hindî tarzında şiir yazan şairlerdir. Nailî'de Sebki Hindî şairlerinin etkisi altında kalmış ve Sebki Hindî tarzında şiirler yazmıştır. Yazdığı şiirler İranlı şairlerin yazmış olduğu şiirlerine çok benzemektedir.

Nâilî, 35 kasîde ve 390 gazeli ve diğer şiirlerini topladığı büyük bir Dîvân sahibidir. Dîvân'ı 1253'te Mısır'da Bulak Matbaasında basılmıştır. Yalnız gazellerinin bulunduğu bu baskıda kasideler, musammat gazeller ve şarkılar yoktur. Bütün şiirlerini bir arada veren 2. baskısı, 1970 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmıştır.¹⁵

Nâilî'nin tek eseri kendi Dîvânı olup eserin muhtevasında iki münacat, altı naat, Hz. Ali, Hasan ve Hüseyin için üç mersiye, IV. Murad konulu iki mersiye, IV. Mehmed için bir kasidedir. Bunun yanında Merzifonlu Kara Mustafa Paşa ile birlikte birçok sadrazam ve devlet adamı için yazılmış kasideler ile 388 gazel, müseddes, terki ve terci-bendler ile 6'sı tarih konulu olmak üzere, çeşitli kıt'alar ve rubailerden oluşmaktadır.¹⁶

⁸ Atilla Şentürk, vd., Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Dergâh Yay., İstanbul, 2016, s. 452

⁹ Cafer Mum, "Sebki Hindî'de Beyit Yapısı, Paradoksal İmajlar ve Çoklu Duyulama, Sözde ve Anlamda Farklılaşma Sebki Hindî, 25 Nisan 2005: Bildiriler (haz. Hatice Aynur v.dğr.), İstanbul 2006, s. 118

¹⁰ Ali Fuat Bilkan, vd., XVII. Yüzyıl Türk Edebiyatı. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yay., Eskişehir, 2011, s. 63

¹¹ Yılmaz, "Sebki Hindi,

http://content.lms.sabis.sakarya.edu.tr/Uploads/77020/31017/634352463_sebki_hind%C3%AE.pdf (E.T.:20.12.2018)

¹² Bilkan, vd., Sebki Hindî ve Türk Edebiyatında Hint Tarzı, s. 127

¹³ Bilkan vd., Sebki Hindî ve Türk Edebiyatında Hint Tarzı s. 128

¹⁴ Haluk İpekten, Nefî Hayatı-Sanatı-Eserleri, Akçağ Yayınları, Ankara, 1998, s. 27

¹⁵ İpekten, Nefî Hayatı-Sanatı-Eserleri, s. 28

¹⁶ Şentürk, vd., a. g. e., s. 472

Nâ'îli'den Seçme Şiirleri

**“Mariz ki asâ-yı kef-i Müsâda nihanz
Mâr anlama mûmz ki teh-i pâda nihanz”**

"Biz yılanız ama, Musa'nın avucundaki asada gizli olan yılanız.
Yılan sanma, aslında ayak altında ezilen bir kanuniyiz".¹⁷

**

**“Hissedar eyler şemlinden dili hengâm-ı âh
Fikret'i zülfün ki her dem taze sünbüldür bana”**

"Benim için her an taze sünbül kokusu veren saçının düşüncesi,
ah çektiğim zamanlar kokusunda gönlümü de pay verir".¹⁸

2.2. Nef'î

XVII. yüzyılda Klasik Türk Edebiyatının zirvede olduğu bir dönemde yer alan Sebki-Hindi tarzın şair yazan şairlerden birisi de Nef'î'dir.

Nef'î, XVII. yüzyıl ve bütün Türk edebiyatının en büyük kasîde şairi olarak bilinmesiyle birlikte, XVII. yüzyılın başında yaşamış, gerçek varlığının kasidede göstermiş ve hem kendi döneminde, hem de gelecek yüzyıllarda kasîde yazan bütün şairler üzerinde etki bırakmış bir şairdir.¹⁹

Nef'î, İran şairlerinden Örfî'nin etkisiyle Sebki-Hindî denilen, İran edebiyatının Sebki-Horasanî ve Sebki-İrâkî adlarıyla tanınan üslûplarından sonra meydana çıkan Hind üslûbunu edebiyatımıza ilk tanıtan, örneklerini ilk defa şiirlerine en güzel şekilde sokan şairimiz olmuştur. İran Edebiyatını çok yakından takip edebilme imkânına sahip olan Nef'î, ilk yetiştiği dönemlerde Sebki-İrâkî şairlerinin bilhassa Hâfız'ın, Enverî'nin, Muhtemem-i Kaşânî'nin, sonra Sebki-Hindî şairlerinin ve Örfî'nin etkisinde kalmıştır.²⁰

Nef'î, şiirlerinde, mecaz-ı mürsel, telmih, istiare, kinaye, teşbih, istiare, gibi sanatlara çok yer vermiştir, ancak İranlı Sebki-Hindi şairlerinin sık kullandıkları İrsâl-i Mesel sanatına Türkçe divânında fazla yer vermemiştir.²¹

Nef'î, Türk edebiyatında çok az yazan, ancak yazdıklarında mükemmeliyete ulaşabilen ender şairlerdendir. Şairin bir çok eseri ile birlikte meşhur olarak Türkçe ve Farsça Divânları (Tarlan 1944) ile “Siham-ı Kaza” adlı bir hiciv mecmuası bulunmaktadır.²²

Seçme Şiirleri

**“Ben ölürsem yine âşüfte olur halk-ı cihân
Hüsn-i ta'bir-i zebân-i çemen-i hâkumdan”**

Ben ölsem bile, toprağımın üzerinde yetişen çimenin dilindeki güzel ifadeden cihan halkı
(sevdalanır) perişan olur.²³

**

**“Şanurlar subha çıkmış âftâb-ı 'âlem-ârâdur
Görenler tâc-i zerle eşheb-i çâpuk-inân üzre**

¹⁷ İpekten, Nâ'îli Hayatı-Sanatı-Eserleri, s. 68

¹⁸ İpekten, Nâ'îli Hayatı-Sanatı-Eserleri, s. 72

¹⁹ İpekten, Nef'î Hayatı-Sanatı-Eserleri, s. 55

²⁰ Fatma Tulga Ocak, Nef'î ve Eski Türk Edebiyatımızdaki Yeri”, Ölümünün Üç yüz ellinci Yılında Nef'î, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1991, s. 18

²¹ Ocak, “Nef'î ve Eski Türk Edebiyatımızdaki Yeri”, s. 29

²² Ali Fuat Bilkan, 17. Yüzyıl Türk Edebiyatı ‘Klasik Estetikte Yeni Yönelişler, Akçağ Yay., Ankara, 2015, s. 63

²³ Ocak, “Nef'î ve Eski Türk Edebiyatımızdaki Yeri”, s. 26

*O âlem-gird-i reb-peymâ ki devr-i lâ-mekân eyler
Kalem nokta koyunca merkez-i nün-i mekân üzre
Cihan pür-gerd olurken cünbüşinden sür'at-i seyri
Komaz toz konmağa pîrâmen-i bergustuvân üzre
O denlü cust ü çâpukdur o cism-i küh-peykerle
Ki cevân itse duymaz çeşm-i mür-i nâ-tevan üzre”*

“Benîm sözlerim, Muhteşem ve Örfî'ninkilerden daha nazik, daha ince oldu. Bundan dolayı Irak ve Şiraz'ın Rum diyarını kıskanmaları tabiidir.”

“Ben aşk padişahıyım, manâ âlemi bana teslim olunmuştur. Cem'in başaşağı olmuş kadehi, bana (ibrahim) Edhem'in tacıdır.”

“Bazan gönlümü, aşk ile, meyhaneye düşürsem, (ibrahim) Edhem'in başaşağı olmuş tacı benim için Cem kadehi olur.”

“Onu, altın tacı ile süratli atın üzerinde görenler, sabah vakti dünyayı aydınlatmaya çıkmış güneş sanırlar.”²⁴

2.3. Neşâtî

XVII. yüzyılın son büyük gazel şairi Neşâtî, Edirnelidir. Asıl adı Ahmed'dir.²⁵ Neşâtî, kendi devrinde çok sevilmiş, özellikle mevlevîler arasında çok hürmet görmüştür. Sâkıb Dede, Sefîne-i Mevlevîye'de ve Esrar Dede, Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevlevîye'de Neşâtî'den aşın bir saygıyla söz etmişler, manzum ve hezl-âmiz tezkiresinde Güftî, devrinin hemen bütün şairlerine çattığı halde Neşâtî'yi saygı ve takdirle anmıştır.²⁶

Sebk-i Hindî tarzının önemli temsilcilerinden birisi de Neşâtî'dir. Neşâtî, derin hayal gücü, mübalağalı ifadeler, orijinal benzetmeler, mecazlar ve yeni mânâlar gibi özellikleri özellikle kendi gazellerinde yer vererek Hint üslûbu ile olan alakasını göstermiştir.²⁷

Neşâtî, şiirlerinde İranlı Sebk-i Hindî şairlerinden Kelîm, Örfî, Enverî ve Selmân'ı övmüştür. Şairin Farsça kaleme aldığı “Tühfetü'l-Uşşâk” ve Farsça kuralları anlattığı “Kava'id-i Deriyye” adlı eseri, bu dildeki edebî başarısını göstermektedir. Onun “Şerh-i Müşkilât-ı Örfî” adlı eseri, Örfî-i Şirâzî (ö.1591)'nin anlaşılması zor beyitlerini açıkladığı bir eser olmakla birlikte, şairin şiir anlayışıyla ilgili ip uçları da veren bir nitelik taşımaktadır.²⁸

Neşâtî'nin 20 kaside 127 gazelden meydana gelmiş küçük bir Dîvân'ı, Şehrengiz'i ve bir manzum Hilye'si vardır. Dîvân'ı Sadettin Nüzhet Ergun tarafından 1933'te İstanbul'da baş tarafına Hayan ve Edebi şahsiyeti hakkında kısa bir inceleme yazısı eklenerek bastırılmıştır. Daha sonra Mahmut Kaplan, tenkitli metin olarak hazırladığı Dîvânı, Şehrengiz'i ile birlikte Akademi Kitabevi yayınları arasında neşretmiştir.²⁹

Seçme Şiirler

“Şevkız ki em-i bülbül-i şeydâda nihanız
Hûnuz ki dil-i gonca-i hamrâda nihanız

²⁴Ocak, “Nefî ve Eski Türk Edebiyatımızdaki Yeri”, a. g. e., s. 27

²⁵İpekten, Nefî Hayatı-Sanatı-Eserleri, s. 29

²⁶İpekten, Nefî Hayatı-Sanatı-Eserleri, s. 30

²⁷Şentürk, vd., a. g. e., s. 474

²⁸Bilkan, 17. Yüzyıl Türk Edebiyatı ‘Klasik Estetikte Yeni Yönelişler’, s. 74

²⁹İpekten, Nefî Hayatı-Sanatı-Eserleri, s. 31

Bu cism-i nâzâr üzre döküp jâle-i eşki
Çün rişte-i can gevheri ma'nâda nihanız

Olsak nola bî-nâm u nişân şöhre-i âlem
Biz dil gibi bir turfa muammâda nihanız

Mahrem yine her hâlimize bâd-ı sabâdır
Dâim şiken-i zülf-i dil-ârada nihanız

Hem gül gibi rengin-i ma'nâ le zâhir
Hem neş'e gibi hâlet-i sahbâda nihanız

Geh hâme gibi şekve-tırâz-ı gam-ı aşkız
Geh nâle gibi hâme-i şekvâda nihanız

Ettik o kadar ref-i ta'ayyün ki Neşâti
Âyine-i pür-tâbı mücellâda nihanız"³⁰

2.4. Fehîm-i Kadîm

Asıl adı Mustafâ Fehîm olup İstanbul'da Parmakkapı'da gevrek ve kurabiye yapıp satan bir fellahın oğlu olmasına nazaran Arap asıllıdır. Bundan dolayı kaynaklarda "Uncu-zâde" diye anılmaktadır. Tahsili ve yetişmesi baklанда fazla bilgi bulunmayan Fehîm'in Arapçayı muhtemelen ailesinden ana dili olarak öğrendiği, pek genç sayılabilecek bir yaşta Örfî-î Şîrâzî Dîvan'ını istinsah etmesinden ve Farsçayı da iyi bildiği kendi şiirlerinden anlaşılmaktadır.³¹

Fehîm, 18 yaşında Dîvân'ını tertib etmiş, Mısır Valisi Eyyup Paşa'nın hizmetine girerek Mısır'a gitmiştir. Orada da umduğu rahat bir hayata kavuşamayan Fehîm, İstanbul'a dönerken yolda ölmüştür. Öldüğünde 21-22 yaşlarında olduğu tahmin ediliyor. Kekeme ve şaşşı olduğunu kaynaklar kaydetmişlerdir.³²

Fehîm, Encümen-i Şu'arâ şairlerinden Fehîm'le karıştırmamak için Fehîm-i Kadîm diye anılmağa başlamıştır. Çok genç yaşta ölmüş olmasına rağmen XVII. yüzyılın büyük şairlerinden sayılır.³³

Kendine has bir üsluba sahip olması Fehîm'in en önemli özelliğidir. Gazellerinde tabloluk tasvirleri ile günlük olaylar doğal ve canlı bir şekilde yer alır. Bu da "Sebk-i Hindî"nin yeni anlatım tarzları ararken halkın yaşayış ve söyleyişini şiire sokan ifade şeklinin etkisi kendisini göstermektedir. Fehîm'in birçok şiirinde görülen ıstırap teması ise bizzat mizaç ve hayatının şiire aksinin bir tezahürüdür. Şair şiirlerinde kendi iç dünyasını anlatır, ayrıca düşünce yerine muhayyileyi, dış dünyadan çok insanın heyecan ve üzüntülerini esas temalar tarzını da benimseyen Fehîm, Sebk-i Hindî'nin ilk büyük temsilcilerinden sayılmaktadır. Sebk-i Hindi üslûbunun diğer bir özelliği olan söz sanatlarının yerine mana sanatlarını kullanma yolunu tercih eden Fehîm, şiirlerinde fazla sözden

³⁰ Cem Dilçin, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, Ankara: TDK. Yay. Ankara, 2000, s. 114

³¹Şentürk, vd., a. g. e., s. 475

³² İpekten, Nef'i Hayatı-Sanatı-Eserleri, s. 23

³³ İpekten, Nef'i Hayatı-Sanatı-Eserleri, s. 24

kaçınıp kısa ve öz söyleyişi tercih etmiş, ayrıca kafiye ve redif kullanımında da bazı yenilikler ortaya koymuştur.³⁴

Fazla hacimli olmayan Dîvân'ında 17 kaside, 1 terci-bend, 3 terki-bend, 5 muhammes, 16 kıt'a, 293 gazel, 56 rubaî ile Farsça 3 gazel, 2 kıt'a ve rubaî bulunmaktadır.³⁵

Seçme Şiirler:

*“Garîk-ı lücce-i aşkım fenâ nedir bilmem
Ümîd-i sâhil için âşinâ*

**

*Ne câme giysem olur âteş-i dilim sûzan
Cihanda şûleden özge kabâ nedir bilmem*

**

*Hemişe saykal-ı âyinem oldu jeng-i belâ
Henüz Pertev-i nûr-ı safâ nedir bilmem*

**

*Ne bîm-i mihnet-i dûzâh ne ârzû-yî behişt
Şarâb-ı şûle- havf u recâ nedir bilmem*

**

*Belâ-yı hükm-i kazâya tereddüd etsem olur
Velî o gamzeye çûn u çirâ nedir bilmem*

**

*Heman vücudumu mahv eylesem yeterdi Fehîm
Ümîd-i hesti-i mülk-i bekâ nedir bilmem.”³⁶*

2.5. Nâbî

Nâbî, XVII. yüzyıl Klasik Türk edebiyatı şairlerindedir. Nâbî, 1642 yılında eski Urfa'da doğmuştur. Urfa'nın eski adı “Ruhâ” idi. Nâbî'nin asıl adı Yusuf olan şair, ismini bir şiirinde şu şekilde ifade eder:

*“Kemînen mevlididir Yûsuf-ı Nâbîyi ahhâb ü ekârible
Şefâ'at yâ Habîba'llah şefâ'at yâ Resûla'llah”³⁷*

Nâbî, kendisiyle paralel şiir anlayışında olan İran şairleri Sâib-i Tebrîzî, Molla Câmi, Şevket-i Buharî'den etkisinde kalmıştır. Sebki Hindî akımı tarzı şairleri Örfî, Feyzî ve Şevket, Anadolu sahası üzerinde geniş bir etki birtakmıştır. Bu etkinin izleri özellikle Nâbî'nin Farsça Divânçe'sinde görülebilir.³⁸ Nâbî'nin 6'sı manzum olmak üzere toplam 10 eseri bulunmaktadır.³⁹

Seçme Şiirleri

“Bâzâr-ı harîdâr-ı 'inayet götürür

³⁴Şentürk, vd., a. g. e., s. 475

³⁵Şentürk, vd., a. g. e., s. 476

³⁶Dilçin, a. g. e., s. 115

³⁷Haluk İpekten, Nâbî Hayatı-Sanatı-Eserleri, Ankara: Akçağ Yayınları, 2016, s. 9

³⁸Bilkan, vd., Sebki Hindî ve Türk Edebiyatında Hint Tarzı, s. 155

³⁹İpekten, Nâbî Hayatı-Sanatı-Eserleri, s. 30

*Hiç bey'üşirâ anda terâzû ile olmaz*⁴⁰

“Lütuf, ihsan alıcısının pazarlığı götürü usûlüyledir.

Orada alım satım ter azille olmaz.”⁴¹

**

*“Hat u nakş u kumaş u kârı etmiş cûy-ı sun ’undan**Ser-i ünbûbe-i mîzâb-ı engüştân ile iskâ”*

Allah sanat ırmağından, hat (yazı), nakış (resim), kumaş ve çeşitli işleri,

Parmakların birer oluğa benzeyen hortumunun ucu vasıtasıyla sulamıştır.⁴²

2.6. Şeyh Gâlib

Önemli bir Sebk-i Hindî şairi olan Şeyh Gâlib, 1171’de (1757) İstanbul’da Yenikapı Mevlevîhânesi yakınlarındaki bir evde dünyaya gelmiştir. Divanında ve Hüsn-ü Aşk’ında belirttiğine göre ilk eğitimini babasından aldı.⁴³

Gâlib, ilk gençlik şiirlerinde kararsızlık içinde Fuzûlî, Hayâlî Bey, Nâ’ilî, Nâbî ve Nedîm gibi büyük şairleri izlemiş, daha sonra Hoca Neş’et’in de yardımlarıyla Sebk-i Hindî şairlerinden İranlı Şevket’i incelemiş ve Şevket’in etkisinde kalarak eski şiirlerini unutturmak için mahlasını değiştirmeyi düşünmüştür. Eski mahlasını tamamen bırakmadan önce bir süre Esad Gâlib mahlasını kullanmıştır. 1787 yılından sonraki şiirlerini ise yalnızca Gâlib mahlasıyla söylemiştir.⁴⁴

Şeyh Gâlib’in yaşadığı XVIII. yüzyılda, Türk edebiyatında bir taraftan Nâbî tesiri bir taraftan da Nedîm tesiri hâkimdi, Gâlib’in “Hüsn-ü Aşk” adlı eserinde her iki edebî anlayışın dışında, yeni ve öncekilerden farklı bir arayış içerisinde olduğunun işaretlerini vermektedir.⁴⁵

Gâlib, XII. Yüzyılda Nâilî’nin temsilciliğini yaptığı Fars edebiyatının Sebk-i Hindi’nin üslubunun son büyük şairidir.⁴⁶

Gâlib’in diğer eserleri ile birlikte en önemli ve meşhur eseri Hüsn-ü aşk isimli mesnevisidir.

Seçme Şiirleri

عشق آتش تجلی منصور بکا

هر چوپ دار بر شجر طور در بکا⁴⁷

Aşk bana Mansûr’a olan tecellideki ateştir.

Darağacının her direği de benim için bir Tûr dağı ağacı gibidir.⁴⁸

**

“Açıldı bâğçe-i reng ü bûda bâr-ı bahâr

Pür etti gül-şeni hep tuhfe-i diyâr-ı bahâr

Nihâlin ağzı köpürdü şükûfe zannetme

Cihânı eyledidivâne cûy-bâr-ı bahâr

⁴⁰ Bilkan, vd., Sebk-i Hindî ve Türk Edebiyatında Hint Tarzı, s. 156

⁴¹ Bilkan, vd., Sebk-i Hindî ve Türk Edebiyatında Hint Tarzı, s. 157

⁴² İpekten, Nâbî Hayatı-Sanatı-Eserleri, s. 54

⁴³ M. Muhsin Kalkışım, M. M., Şeyh Gâlib, <https://islamansiklopedisi.org.tr/seyh-galib> (E.T.:27.07.2019)

⁴⁴ Mine Mengi, Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Akçağ Yayınları, 2000, Ankara, s. 220

⁴⁵ Bilkan, vd., Sebk-i Hindî ve Türk Edebiyatında Hint Tarzı, s. 177

⁴⁶ Haluk İpekten, Şeyh Gâlib, Hayatı-Sanatı-Eserleri Bazı Şiirlerinin Açıklamaları, Akçağ yayınları, Ankara, 2015, s. 27

⁴⁷ İpekten, Şeyh Gâlib, Hayatı-Sanatı-Eserleri Bazı Şiirlerinin Açıklamaları, s. 139

⁴⁸ İpekten, Şeyh Gâlib, Hayatı-Sanatı-Eserleri Bazı Şiirlerinin Açıklamaları, s. 43

Sadef değildir eder çâk zehre-i bahrı
Fıgan-ı aşk ile ebr-i güher-nisâr-ı bahâr

Esürdü cûş-i mahabbetle ehl-i sevdâ hep
Dimâğâ bûy-i cünun verdi rüzgâr-ı bahâr

Zemini tâzeledi feyz-i hâme-i Gâlib
Eğerçi köhnedir eş'âr-ı âbdar-ı bahâr."⁴⁹

**

ساغر کلکون شرار آه حسرتدر بکا
چشم پر خون غنجه کلزار صلتندر بکا⁵⁰

“Gül renkli şarap kadehi bana ayrılık âhının kıvılcımıdır.
Kanlı gözüm bana kavuşma bahçesindeki gonca gibi gelir.”⁵¹

2.7. Nedîm

Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte İstanbul'da dünyaya gelen gelen Nedim'in asıl ismi Ahmed'dir. 18. yüzyılın ilk yarısında yaşayan ve iyi bir eğitim alan Nedim medrese bitirmiş, dönemin önemli hocalarından Arapça ve Farsça öğrenmenin yanı sıra çeşitli ilim dallarında dersler de almıştır. Birçok medresede müderrislik yapan Nedim, bu dönemde şiiirler de yazmaya başlamıştır. İlk olarak sadrazam Ali Paşa'ya kasideler sunan Nedim, beklediği ilgiyi görememiştir. Ali Paşa'nın Petervaradin'de 1716'da şehit olması sonrasında onun yerine geçen İbrahim Paşa'ya da çeşitli şiiirler sunan Nedim, paşa tarafından şiiirleri beğenilince padişah 111. Ahmed'e tanıtılmıştır. Nedim'in padişahla tanıştıktan sonra yıldızı parlamış ve müderris olarak dönemin İstanbul medreselerinde görevlendirilmiştir.⁵²

Nedim'de diğer şairler gibi şiiirlerinde Sebk-i Hindî içerisinde yer alan özellikleri kullanmışlardır. Türk edebiyatında Sebk-i Hindî ile başlayan süreçte Nâbî, Sâbit, Nedim gibi şairler gündelik hayatı ve mahallî deyim ve atasözlerini şiiire sokmuşlardır.⁵³

2.8. Çerkeşzade Mehmet Efendi

Türk edebiyatında Sebk-i Hindî tarzında şiiirler yazan önemli şairlerden birisi de Çerkeşzâde Muhammed Tefvik Efendi'dir. Şiiirlerinde Tefvik mahlasını kullanan Muhammed Tefvik Efendi usta bir şair olup şiiirleri eski adıyla Divançe, yeni adıyla Kasâid-i Tefvik adlı eserinde bir araya getirilmiştir. Divançe önce 1283'de Mısır'da basılmış, daha sonra çeşitli konulardaki kasideleri de eklenerek Kasâid-i Tefvik adıyla 1286'da Şam'da, 1304'de de ikinci kez İstanbul'da basılmıştır. Kasâid-i Tefvik'deki şiiirlerin ikisi hariç tümü kaside nazım şekliyle yazılmıştır. Genellikle kaside nazım şekliyle yazılmış şiiirleri, onun klasik edebiyatın son başarılı temsilcilerinden birisi olduğunu gösterir. Ayrıca, şiiirlerinde klasik edebiyatta Sebk-i Hindî adı verilen üslûba daha yatkın olduğu görülür. Şiiirlerinden, divan şiiirinin mazmun, imge ve imajlarına aşına, parlak, ince ve derin hayallere sahip bir âlim şair olduğu anlaşılmaktadır.⁵⁴

⁴⁹ Dilçin, a. g. e., s. 116

⁵⁰ İpekten, Şeyh Gâlib, Hayatı-Sanatu-Eserleri Bazı Şiiirlerinin Açıklamaları, s. 141

⁵¹ İpekten, Şeyh Gâlib, Hayatı-Sanatu-Eserleri Bazı Şiiirlerinin Açıklamaları, s. 63

⁵² Mengi, a. g. e., s. 208

⁵³ Muhittin Eliaçık, Vak'anüvis Mehmed Emin Edib Divanı, Çizgi Yayınları, Konya, 2010, s. 111

⁵⁴ Muhittin Eliaçık, Çerkeşzâde Muhammed Tefvik Efendi'nin Vatan Kasidesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 2, Sayı 1, s.60

Osmanlı ilmiyesinde çeşitli zamanlarda önce bir hoca, sonra da yönetici düzeyde bir ilmiye ricali olarak önemli görevler yapmış olan Muhammed Tevfik Efendi velûd bir müellif olmasının yanı sıra önemli bir de Divan şairidir. Bu kişiliğinin bir yansıması olarak birçok kalem yadigarı ortaya koymuş olan Tevfik Efendi genellikle uzun kasideler yazmış ve bu durum da onun Sebk-i Hindî üslûbuna yatkınlığı ve zengin hayalli, derin manalı bir şair oluşu ile açıklanmıştır.⁵⁵

2.9. Vak'anüvis Mehmed Emin Edib

Klasik Türk edebiyatında Sebk-i Hindî tarzını kullanan şairlerden birisi de Vak'anüvis Mehmed Edip Efendidir. Edip Efendi'nin Şiirleri lirizmden mahrum olmayıp zaman zaman hayal derinliği ve anlam zenginliği üst düzeye çıkmakta, bundan da şairin sebk-i hindî akımına kısmen bağlı olduğu sonucu çıkmaktadır.⁵⁶ Bu özellikleriyle Mehmed Emin Edib, Sebk-i Hindî özelliklerini şiirlerinde kullanan bir şairdir. Şiirlerine baktığımızda klasik üslubun yanında Hikemî, Sebk-i Hindî, mahallî ve şûhâne üsluplarda birçok beyit görmekteyiz.⁵⁷ Edîb çok miktarda üçlü ve dörtlü, hatta az da olsa beşli tam-lama kullanmış olup, bu durum ise onun Sebk-i Hindî akımından etkilendiğinin de bir işareti olmaktadır.⁵⁸

3. URDU EDEBİYATINDA SEBK-İ HİNDİ

Hint düşüncesinin etkisi ile Farsça gibi zengin bir medeniyet dilinde Sebk-i Hindi gibi bir üslûp meydana gelirken Hindistan'a ait bir dil olan Urdu dilinin bu üslûbun etkisinde kalmaması tabii ki mümkün değildi. Pakistan'ın millî dili, Hindistan'ın resmî dillerinden biri ve Güney Doğu Asya'nın Müslümanlarının ortak dili (lingua franca) olan Urduca; Arapça, Farsça ve Türkçe ile birlikte İslâm âleminin zengin bir edebî mirasa sahip köklü dillerinden biridir. Ortaya çıkışından itibaren Farsçanın yoğun etkisi altında kalan bu dilin edebiyatı da bünyesinde Fars edebiyatının derin izlerini taşımaktadır, Bu sebeple Türk edebiyatından da çok önce, daha bu üslûbun ortaya çıkış aşamasında, Sebk-i Hindî'nin Urdu edebiyatı üzerinde derin etkisi bulunmaktadır.⁵⁹

Gerçekte, Urdu şairleri Sebk-i Hindî'ye çok saygı duymuşlardı. En azından İran kökenli Sebk-i Hindî şairleri, onu bir dil kaidesi olarak dikkate alıyorlardı. Fakat bu şiirle ilgili gerçek bir eleştirel beğeni yoktu. Doğrusu Hintli eleştirmenler genellikle ona düşmanca davranmış veya onu her şeyden üstte tutan bir tavır içine girmişlerdir. Her iki tavrı bir arada gösterenler de olmuştur. Bu durum Hüsrev için bile geçerlidir. Gâlib, İran edebiyatının tartışılmaz ustası olmak payesini başka bir Hintliye değil de Hüsrev'e vermiş ise de; Şiblî-i Numanî, Hüsrev'in hayranı olduğunu iddia etmekle birlikte, onun Farsçasını küçümsemekten geri durmamıştır:

“Emir, anadili Hintçe olan şairlerin hiç kullanmadıkları bazı deyimler kullanmıştır... Su, ona güvenmeyenlere kendisi Hintli olduğu için bu tür kullanımlara kaymıştır, deme cesareti verdi. Belki durum gerçekten de böyledir. Fakat kendi inceleme ve gayretli araştırmama itimat edemediğim için bu güvensizliği paylaşamam.”⁶⁰

Fars ve Türk edebiyatlarında olduğu gibi Urdu edebiyatında da Sebk-i Hindi'yi takip eden şairler bu üslubun büyük üstatlarından Örfî-yi Şîrâzî, Feyzi-yi Dekenî, Tâlib- i Âmûli, Kelîm-i Kâşânî, Sâ'ib-i Tebrizi ve özellikle Bîdil-i Âzimâbâdî'yi taklit etmişlerdir. Urdu edebiyatının en büyük şairi olarak kabul edilen Mîrzâ Esedullâh Gâlib, Farsça yazdığı bir şiirinde Sebk-i Hindi'nin büyük şairlerine bağlılığını şu şekilde açığa vurmaktadır:

“Dâmen az kef çegûne konem rehâ

Tâlib û Urfi û Nazîrî râ

⁵⁵ Muhittin Eliaçık, Çerkeşyehizâde Muhammed Tevfik Efendi'nin “Resâil”i, Çankırı Karatekin Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Çankırı'nın Manevi Mimarları Sempozyumu Bildirileri Kitabı, Yenigün Yayıncılık, Çankırı, 2017, s. 104

⁵⁶ Eliaçık, Vak'anüvis Mehmed Emin Edib Divanı, s. 99-100

⁵⁷ Eliaçık, Vak'anüvis Mehmed Emin Edib Divanı, s. 104

⁵⁸ Eliaçık, Vak'anüvis Mehmed Emin Edib Divanı, s. 119

⁵⁹ Halil Tokar, “Sebk-i Hindî: Hint Düşünce Tarzının Edebiyata Yansıması ve Urdu Dilindeki Sebk-i Hindî”, Sözde ve Anlamda Farklılaşma Sebk-i Hindî, 25 Nisan 2005: Bildiriler (haz. Hatice Aynur v.dğr.), İstanbul 2006, s. 169

⁶⁰ Bilkan, vd., Sebk-i Hindî ve Türk Edebiyatında Hint Tarzı, s. 122

Hâsa rûh-i revân-i ma'na râ
Ân Zuhurî-yi cihân-i ma'na râ

“Talib, Örfî ve Nazîrî'nin eteğini nasıl elimden bırakırım? Özellikle mananın özü o mana âlemi Zuhûri'ninkini!”⁶¹

Urdu edebiyatında eserlerinde Sebk-i Hindî'nin etkilerinin görüldüğü şairler arasında Şah Mübarek Âbrû (ö. 1693), Şah Hatim (ö. 1700), Kızılbaş Hân Ümîd (ö. 1746), Sirâcuddîn Ali Hân Arzu, Şerefuddîn Mazmun (ö. 1734), Muhammed Şâkir Nâcî (ö. 1747), Mîrzâ Saudâ (ö. 1781), Mîr Soz (ö. 1798-99), İnşâullâh Hân İnşâ (Ö. 1824), Cur'at (ö. 171/1810), Rangin (ö. 1834), Mirza Esedullâh Hân Gâlib (ö. 1869) Mümin Hân Mümin (ö. 1851) ve diğerleri sayılabilir.⁶²

4. URDU EDEBİYATINDA SEBK-İ HİNDÎ

4.1. Urdu Edebiyatında Şiirlerinde Sebk-i Hindi Etkisi Görülen Şairler

Klasik Türk edebiyatında özellikle XVII. Yüzyıl şairleri Sebk-i Hindî şairlerinden direkt olarak etkilenmişler ve şiirlerini bu tarzda yazmışlardır. Urdu edebiyatı şairlerinde ise şairlerin yazdıkları şiirler de Sebk-i Hindî tarzı görülmüştür. Bu şairler şunlardır:

4.1.1. Şah Mübarek Abru

Şah Mübarek Abru, Kuzey Hindistan'da Urdu şiirinin öncü şairlerinden birisidir.⁶³ İsmi Şah Mubarek, mahlası Abru idi. Meşhur Sufî Şeyh Muhammed Gos Govalyari'nin oğludur. Govalyar'da doğmuştur. Fakat doğum tarihi belli değildir. Çocukluğunda Delhi'ye gitmiş ve şiirle burada tanışmıştır. Arzu ile akrabalığı vardır. Birlikte şiir toplantıları yapmışlardır.⁶⁴

Abru, Muhammed Şah döneminde Delhi'de Şah Najamuddin şiirsel mahlasını kullanıyordu.⁶⁵ O, aslında Luknow'a aitti, fakat oldukça genç yaşta Delhi'ye gitti ve hayatını orada geçirdi.⁶⁶ Abru, Delhi'de devletin hizmetinde çalıştı.⁶⁷

Kendisi son derece nazik ve mütevazı bir insandı. Şiirlerinde imalar, ifadeler onun ününü yüceltir. Abru, en eski şairlerden olup Vehim “İham” Sanatını da çok iyi kullanan bir şairdi. Bunun yanında istiareleri de kullanmada da ustaydı. Bu yüzden şiirleri zaman zaman çok parlak ve bazen de değişken olmuştur.⁶⁸ Onun önemi, temelde önderlik ettiği ve çok sayıda öğrencisi olduğu gerçeğinde yatmaktadır.⁶⁹

Mir, Hasan, Mushafi, Fatah Ali ve Lutf gibi çağdaş biyografi yazarları onun ve şiirsel gücünden çok etkileniyorlardı. Şiirlerinde “Eyham Goyi” tarzı belirgindir.⁷⁰ Abru, İham sanatını en iyi kullanan şair olarak kabul edilir.⁷¹ Onun şiirlerinde Urduca deyimlerle dolu güzel kelime oyunları çok beğenildi.⁷²

Abru, Urduca divan şiir koleksiyonları yazmaya başlayan ilk şairlerden birisidir.⁷³ Abru'nun bir divanı vardı, ancak ayaklanma sırasında kayboldu.⁷⁴ Ayrıca Muaazai Araish-i-Mashuq (Bir Sevgili Tılsımın Göstergesi) isimli bir mesnevi yazmıştır. Abru'nun “Divan” isimli eseri 1967'de yayınlanmıştır.⁷⁵

⁶¹ Toker, “Sebk-i Hindî: Hint Düşünce Tarzının Edebiyata Yansması ve Urdu Dilindeki Sebk-i Hindî”, s. 170

⁶² Toker, “Sebk-i Hindî: Hint Düşünce Tarzının Edebiyata Yansması ve Urdu Dilindeki Sebk-i Hindî”, s. 170-171

⁶³ Abida Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: I, Global Vision Publishing, India, 2007, s. 13

⁶⁴ Hava Yılmaz, Klasik Urdu Şiiri (Gâlib ve Zouk Dönemi), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014, s.46

⁶⁵ Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: I, s. 13

⁶⁶ T. Graham Bailey, A History of Urdu Literature, Oxford University Press, Pakistan, 2008, s. 41

⁶⁷ Abida Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: I, s. 13

⁶⁸ Yılmaz, a. g. t., s. 746

⁶⁹ Bailey, a. g. e., s. 41

⁷⁰ Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: I, s. 13

⁷¹ Selma Benli, “İlk Dönem. Urdu Edebiyatına Genel Bir Bakış”, Nüsha Dergisi, Cilt: IV, Sayı: 13, Ankara, 2004, s. 98

⁷² Bailey, a. g. e., s. 41

⁷³ Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: I, s. 13

⁷⁴ Benli, a. g. m., s. 98

⁷⁵ Samiuddin, “Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: I”, s. 13

4.1.2. Sirajuddin Ali Khan Arzu

Sirajuddin Ali Han Arzu (1689-1756), Emir Hüsrev'den sonra Hindistan'ın en büyük Farsça şairi kabul edilirdi.⁷⁶ Arzu, Evrengzib'in sarayında yüksek makamda görev yapan bir asker olan Seyh Hisham-ud-Din'in oğluydu.⁷⁷ Asıl adı Al-Din Ali Han Arzu olup; 1867'de Akbarabad'da doğmuştur. Arzu, Nadir Şah'ın Delhi istilasını şahsen görmüştür.⁷⁸

Arzu, çok erken yaşlarda Farsça ve Arapça eğitim almıştı ve bu dillerde çok ilerlemişti. Arzu, ayrıca Hintçe, Sanskritçe ve Hint müziğini öğrendi. O, on dört yaşında şiir yazmaya başladı. Ayrıca bazı önemli Farsça çalışmalar üzerine yorumlar yazdı.⁷⁹

Arzu, birçok yerli lehçeyi bilirdi. Urduca kelimelerin Farsça olarak anlamlarını anlatan “Navadur ul- Elfaz” adlı bir eser yazdı. Arzu'nun Urduca divanı olmasa da şiirleri Urduçada ilk tür olduğu için dikkati çekmektedir.⁸⁰ Arzu'nun ülkenin her bir yanında öğrencileri olan genç şairler vardı, bu öğrencileri arasında Mir Taki Mir'de yer almaktaydı. Arzu, 1754'te Luknow'a göç etti ve Ayodha'ya gitti, orası bir zamanlar büyük babası Sheikh Mamal-ud Din'in yaşadığı yeri. Arzu, 70 yaşında Luknow'da vefat etti ve Delhi'de Vakilpura'ya defnedildi.⁸¹

3000 şiirinin açıklamasının olduğu Farsça bir divanı vardır. Pek çok yerli lehçeyi de bilen Han Arzu, daha önce Abdulvasi Hansvi tarafından yazılmış olan Urdu Dili'ndeki ve Hintçe kelimelerin Farsça karşılıklarının yer aldığı “Garāib-ul Luġat” adlı sözlüğü elden geçirip, düzeltmeler yapmış, eklemeler de yapıp “Navadir-ul Alfaz” adıyla yeniden yazmıştır. Arzu, birçok talebe yetiştirmiştir.⁸²

Arzu'nun bazı tezkirelerde şiirlerinden bir kaçına rastlamak mümkündür. Farsça olarak 23'e yakın eseri vardır.⁸³

Arzu'nun yazmış olduğu eserler şunlardır,

- “Siraj-ul-Lughat” (Farsça bir sözlük): Farsça ve Sanskritçe ilişkisi üzerine ışık tuttu.
- “Chiragh-e-Hidayat” (Jaami'den sonra Pers şairleri tarafından kullanılan kelimeler ve deyimler sözlüğü),

Gazel ve Kasidelerinin Koleksiyonları

- “Diwan-e-Asar Şirazi” (Asar Şivasi divanına bir cevap);
- “Mohiblat-e-Uzma” (Vezin & Ölçü üzerine bir tez yazımı);
- “Atiya-e-Kubra” (ayrıca vezin ile ilgilidir.)
- “Miear-ul-Afkar” (Dilbilgisi üzerine bir tez yazımı);
- “Payam-i-Shauq” (Mektup derlemeleri);
- Mesnevileri ise, “Josh-o-Kharosh Mehr-o-Mah”, “Ibrat Fasana” ve “Guka-ri-Khayal” (Holi Festivali ve Bahar Sezonu'yla ilgili uzun bir şiir) adı verildi.⁸⁴

Arzu'nun Urduca divanı yoktur, ancak şiirleri Urduca'nın ilk örnekleri olduğu için dikkati çekmektedir. Arzu'nun diğer bir özelliği de “Navadir-ul-Alfaz” adlı sözlük çalışmasıdır.⁸⁵

4.1.2.1. Arzu'nun Seçme Şiirleri

کس پری رو سے ہوئی شب کو مری چشم دو چار

⁷⁶ Benli, a. g. m., s. 98

⁷⁷ Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: I, s. 75

⁷⁸ Erkan Türkmen, Urdu Edebiyatında Şiir Evreleri, Atlas Basımevi, Konya, 1992, s. 16

⁷⁹ Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: I, s. 75

⁸⁰ Türkmen, Urdu Edebiyatında Şiir Evreleri, s. 16

⁸¹ Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: I, s. 76

⁸² Yılmaz, a. g. t., s. 47

⁸³ Türkmen, Urdu Edebiyatında Şiir Evreleri, s. 16

⁸⁴ Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: I, s. 75

⁸⁵ Benli, a. g. m., s. 98

کہ میں دیوانہ اٹھا خواب سے سوتے سوتے

“Hangi peri yüzlüye gözüm ilişti ki, ben uykudan divane olup uyandım.”⁸⁶

Bu şiirde Sebk-i Hindî tarzı özellikleri görülmektedir.

وعدے تھے دروغ جو اس لب ہم سنے

کیا لعل قیمتی دیکھو چھوٹھا نکل گیا

“Onun dudaklarından çıkan ve duyduğumuz tüm vaatler yalan çıktı, bakın Kıymetli kırmızı taş dahi sahte çıktı.”⁸⁷

Bu şiirde de Sebk-i Hindî tarzı özellikleri görülmektedir.

4.1.2. Syed Allah Khân İnşâ

İnşâ, Mushâfi'nin en büyük rakibi, Urduca edebiyatında en dikkat çekici isimlerden biriydi.⁸⁸ İnşâ'ullah Han İnşâ (ö.1233 / 1818), Murâdâbâd'da doğmuş ve Delhi'de yetişmiştir.⁸⁹ Syed İnshâ Allah Khân, Syed Hakim Mir Maşallah Khân'ın oğluydu. Şiirsel adı “İnşâ” idi.⁹⁰

İnşâ, Delhi'nin önde gelen şâirlerinden biri olmakla birlikte, II.Şâh Âlâm zamanında meydana gelen karışıklıklar neticesinde Luknow'a gitmiş ve asıl şöhretini bu şehirde elde etmiş ve varlık içinde rahat bir hayat sürdürmüştür.⁹¹ İnşâ, kaybolan umutlarını değiştirmek için Delhi'ye gitti, orada İmparatorun oğlu Süleyman Sikoh ona yardımcı oldu, daha sonra ise Nevâb Saadet Ali Hân'ın yakın arkadaşı oldu.⁹² Soylular ile dostluğu, son derece akıllı, zeki ve yetenekli bir insan olan İnşâ, üzerinde kötü tesirler bırakmış ve şiirlerinin seviyesini düşürerek alaycılık ve ahlak dışı konularla dolmasına neden olmuştur.⁹³ İnşâ, son derece iyi bir hafızası olan çok akıllı bir adamdı ve birçok dilde yazdı. Yaşamının sonuna kadar talihsizlik ve yoksulluk yüzünden depresyona girdiğinde, hayatı şaka olarak gördü; yazdığı neredeyse her şey mizah ve ışıltıyla doluydu. 1810'da sarayda kabul gören kimse olmaktan vazgeçti, daha sonra geri dönmesine izin verilmesine rağmen, gerçekten de Luknow'u reddetti ve hayatının geri kalanını yarı hapishanede geçirdi.⁹⁴

Saray hayatı şiirini bozdu, zeki ve yapay hale getirdi. Ayrıca pek de değersiz olmayan bazı hiciv şiirleri yazdı.⁹⁵ İnşâ, 1233 (1877) yılında vefat etti.⁹⁶

Eserleri

a. Urdu gazellerinden oluşan Divan Koleksiyonu vardır.⁹⁷

b. Allah'a övgü, Hz. Muhammed'e övgü ve Dini liderler, Delhi padişahları, saraydaki asilzadeler ve soylulara övgülerin yer aldığı Urduca Kasideleri vardır.⁹⁸

c. “Shir Biranj” : Farsça bir mesnevidir, eser içerisinde maneviyat ve mistik temayla dalga geçtiği Bahauddin Amlî'nin “Nan-o-Halwa” tarzında bir taşlama vardır.⁹⁹

Ç. “Kahani Theth Hindi Men” : En ünlü eserlerinden biri, içinde hiçbir Arapça veya Farsça bir kelimenin kullanılmayan Hintçe nesir hikayesidir.¹⁰⁰

⁸⁶ Türkmen, Urdu Edebiyatında Şiir Evreleri, s. 16

⁸⁷ Türkmen, Urdu Edebiyatında Şiir Evreleri, s. 16

⁸⁸ Bailey, a. g. e., s. 51

⁸⁹ Halil Toker, Hindistan'da Farsça ve Urduca Şiir ve II. Bahadır Şah Devri Şairleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995, s. 93

⁹⁰ Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: I, s. 298-299

⁹¹ Toker, a. g. t., s. 93

⁹² Bailey, a. g. e., s. 51

⁹³ Toker, a. g. t., s. 93

⁹⁴ Bailey, a. g. e., s. 51

⁹⁵ Bailey, a. g. e., s. 52

⁹⁶ Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: I, s. 300

⁹⁷ Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: I, s. 301

⁹⁸ Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: I, s. 301

⁹⁹ Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: I, s. 302

d. "Shikarname" bir avcılık kitabıdır. Nevab Saadet Ali Khan'ın av maceralarını anlatır; şiirler tatlı, melodik ve özlü Farsça şiirlerden seçilmiştir.¹⁰¹

e. "Derya-i Latafat": En dikkat çekici eseridir ve Farsça yazılmıştır.¹⁰²

f. "Shikayati Zaman": Yaşadığı zamanın şikayetlerini konu alan bir mesnevidir.¹⁰³

Ayrıca Külliyyâtında Urduca gazeller divânı, mesnevî, kasîde, Farsça gazeller, mühmel şiirler divanı, rîhti, müstezad, morg-nâmaler ve hicivleri bulunmaktadır. Ayrıca Urduca'ya ilaveten, Arapça, Türkçe ve Pencâbî dillerim de bilen İnşâ, bu dillerde de şiirler yazmıştır.¹⁰⁴

4.1.3. Şah Zahuriddin Hatim

Meşhur şairlerden olan Şah Hateim'in adı Zahuriddin olup mahlası Hatem'dir. Bu dönemin en ünlü şairidir. Delhi tarzının yaratıcısı olarak görülür. Delhi'de dünyaya gelmiştir. Mesleği askerlik olan Şah Hatem, bir süre Navvab Emir Han'ın yanında yaşamıştır.¹⁰⁵

Hatim, şairlerin en büyüğüdür, ama Sauda ve Mir'den önce gelen Delhi şairlerinden biriydi.¹⁰⁶ Şah Hatim olarak da bilinen Şeyh Zahur-ud-Din, Şahcihanabad Şeyh Fateh-ud-Din'in oğludur. Ataları hakkında kesin bir şey bilinmese de, hayatından ve eserlerinden açıkça görüleceği üzere, erdemli, saygı duyulan varlıklı bir ailedendir.¹⁰⁷

Tatlı dilli, kültürlü Hatim, artık yaşlı bir adamdı ve tüm yoksulluğuna rağmen akıllı, hümanist, zeki ve iyi esprili olmayı hala başarabiliyordu.¹⁰⁸ Birçok kişinin öğretmeni olarak ün kazandı, "Divanzade" isimli eserinin önsözünde 45 öğrencisi olduğunu ifade etmiştir. İlginçtir ki bunlardan birisi de Sauda'dan başkası değildir.¹⁰⁹

Hatim'in diğer öğrencileri arasında Sa'adat Yar Khan 'Rangin', Mian Muhammed, Aman Nisar, Lala Mukand Rai Faragh, Akbar Ali Akbar, Tabaan, Baqa, Asar, Bedar gibi bilginler vardı. Şiirsel kariyerinin ilk aşamasında Arzu, "Ramz" ı takma adı olarak kabul etmişti, ancak daha sonra takma adını "Hatim" olarak değiştirdi. Urdu şiirine yaptığı katkı muazzamdı. Küliyat'ında yer alan (tüm çalışmaları) gazel, kaside, rubai, mesnevî dönemin bilinen tüm türlerini içeriyordu.¹¹⁰ Veli'nin güçlü etkisiyle Urduca kendisini çok başarılı olduğu Urduca şiirini yazmaya zorladı. Şiirlerinde açık, doğal ve güzel bir tarza sahipti.¹¹¹

Hatim, Ramazan ayı sırasında 96 yaşında vefat etti ve "Dilli Darwaza" (Delhi Kapısı) dışında defnedildi. Bununla birlikte, Mushafi, Fars Tezkiresinde(1751-1824), 1196 yani 1776 yılını Hatim'in 83 yaşında ölüm yılı olarak kaydetti.¹¹²

Hatim'in iki divanı vardır. Biri, eski tarzda yazılmış İham sanatıyla süslenmişti.¹¹³ Divan'ının ilk cildi geniş ama eski tarzdaydı ve cinaslı sözlerle doluydu. Sonra başka bir kitap yazdı ve bu kitapta ilkinden seçtiği şiirlerden eklemeler yaptı ve bu divana "divanın oğlu" yani "Divanzade" adını verdi. Konusu, ilk Urduca yazarlarının çoğunda bulunan müstehcen ve tasavvuf duygusunun karışımıdır.¹¹⁴

Farsça bir Divanı da var; ancak nispeten çok küçüktür. Bizzat Hatim tarafından yazılmış olan bu eserde

¹⁰⁰ Bailey, a. g. e., s. 52

¹⁰¹ Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: I, s. 302

¹⁰² Bailey, a. g. e., s. 52

¹⁰³ Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: I, s. 302

¹⁰⁴ Toker, a. g. t., s. 93

¹⁰⁵ Yılmaz, a. g. t., s. 48

¹⁰⁶ Bailey, a. g. e., s. 42

¹⁰⁷ Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: I, s. 272

¹⁰⁸ Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: I, s. 273

¹⁰⁹ Bailey, a. g. e., s. 42

¹¹⁰ Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: I, s. 273

¹¹¹ Bailey, a. g. e., s. 42

¹¹² Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: I, s. 273

¹¹³ Yılmaz, a. g. t., s. 48

¹¹⁴ Bailey, a. g. e., s. 42

90 sayfa gazel ve 6 sayfa da rubai vardır.¹¹⁵

4.1.3. Muhammed Şakir Naci

Şairsel soyadı Naci olan Muhammed Şakir, Seyyidi ve askerdi. Soylu Amir Khan'ın muhafızı olarak görev yaptı. Abru, Hatim ve Vali'nin çağdaşydı ve Muhammed Şah saltanatında olgunlaştı.¹¹⁶ Muhammed Şakir Naci, 1754 yılında erken yaşta öldü. Kariyeri erken bitmiş, büyük bir söz şairi idi.¹¹⁷

Emir Han'ın sarayında yönetici olan Naci, Muhammed Şah'ın şairleri arasındadır. O dönemde Nadir Şah, Delhi'ye saldırır ve bu yüzden şehir çok kötü ve berbat bir hal alır. Bu durumu şair, kendi şiirinde de dile getirmiştir.

“Arzu onun için olgun sıfatını kullanırken kendisi gibi hatta kendisinden daha iyi olduğunu söyler. Son derece canlı, neşeli bir tarzı vardı. Mizacı esprili ve şakacı olan Naci, şiirlerine de bunu yansıtırdı. İnsanları güldürdüğü gibi kendisi de gülüyordu.”¹¹⁸

Arzu, onun yeteneklerini bir şair olarak kabul etti ve daha iyi şiirler yazmasından dolayı ona iltifat etti. Çok sevimli, çok dikkatli ve şakalara düşküdü ve herkesi eleştirme alışkanlığı edinmişti. Mir, müstehcen şiirler bestelediğini ve onları insanlara anlattığını, bu yüzden de kendilerini gülmeden, hilelere teşvik ettiğini ifade etmiştir.¹¹⁹

Şiirlerindeki dilsel özelliklerle ilgili de şunlar söylenebilir: “Yalın dili ve nezaketli düşüncelerinden dolayı Delhi halkı arasında iyi bir etki yarattı. Lakin şiirlerinde istiareler, Eyham'ın etkileri oldukça fazladır. Lakin bazı şiirlerinde ise döneminden tarzında mevcut olan uygunsuzluklar da vardır.” Kendi şiirlerinden oluşan bir divanı vardır.¹²⁰ Beş satırlı dörtlük (muhammes) şeklinde uzun bir şiirinden geriye sadece on satır kalmıştır. Bu şiir, Nadir Şah'ın 1739'daki işgalinden hemen sonra yazılmıştı ve bu şiir işgali ve işgalin yarattığı perişanlığı canlı bir şekilde ifade etmiştir ve o yıllardaki yaşamı açıkça göstermektedir.¹²¹ Naci, şiirlerini bir divanda topladı ve büyüleyici şiirleri vasıtasıyla Delhi'de ün kazandı.¹²²

4.1.4. Qalandar Bakhsh Cur'at

Şeyh Yahya Aman Kalandan Bahş Cur'at (ölm.1225 / 1810), Delhi'de doğmuş olmakla birlikte Oudh Eyaletinin o dönemdeki başkenti Fayzâbâd'da yetişmişti.¹²³ Delhi'ye aitti ama Luknow'a gitti. Yaşamının sonuna doğru bir derviş oldu. Sonunda Delhi'ye döndü ve orada öldü.¹²⁴

Hoş mizaçlı, alaycı ve latife etmesini seven bir insan olan Cur'at, şairliği dışında, ilm-i nucûm ve musikîde de maharet sahibiydi.¹²⁵ Cur'at, Musfafi zirvedeyken onunla tartıştığı için 1810 yılında Luknow'a gitti.¹²⁶ Luknow medeniyetinin tekellûf ve suniliği onun şiirlerinde de kendini göstermekteydi. Kör olması onun dokunma duyusunun kuvvetlenmesine sebep olmuştur. Şiirlerinde sade bir dil kullanan Cur'at, Urduca gazelde, erkek yerine kadını mahbub olarak muhatap alan ilk şairdir.¹²⁷

Liriklerinin dili zarif, ama duygular önemsizdi. O, 20.000 den fazla satır yazmadı Geleneksel aşk tanımları içeren çok sayıda şarkı sözü yazdı. Bu tür şarkı sözlerine ve diğer şiirlerine ek olarak, yaz aylarında yağmurların gelmesiyle ilgili bir miktar mesnevi yazdı; bir diğeri ise yarım uzunlukta bir

¹¹⁵ Samiuddin, Encylopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: I, s. 273

¹¹⁶ Samiuddin, Encylopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: II, Global Vision Publishing, India, 2007, s. 446

¹¹⁷ Bailey, a. g. e., s. 42

¹¹⁸ Yılmaz, a. g. t., s. 51-52

¹¹⁹ Samiuddin, Encylopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: II, s. 446

¹²⁰ Yılmaz, a. g. t., s. 52

¹²¹ Bailey, a. g. e., s. 42

¹²² Samiuddin, Encylopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: II, s. 446

¹²³ Toker, a. g. t., s. 92

¹²⁴ Bailey, a. g. e., s. 53

¹²⁵ Toker, a. g. t., s. 92

¹²⁶ Bailey, a. g. e., s. 53

¹²⁷ Toker, a. g. t., s. 92

aşkın zekice, ancak yapay bir ifadesi olan “Mesnevi-e Husn-o Işq” ı yazdı.¹²⁸

4.1.5. Saadat Yar Hasan Rangin

Rehti şiir türünün ilk yazarı olarak ün salmıştır, rehti dili özellikle itibarı olmayan kadınlar tarafından kullanılmıştır.¹²⁹

Saadat Yar Han Rangin (ölm.1249 / 1834), Luknow'da ibtizalinin bir ürünü olarak kabul edilen Rehti türünün mucidi olarak kabul edilmektedir.¹³⁰ Rangin, İranlı asilzade Tahmasp Beg Han Turani'nin oğludur.¹³¹ Rengin'in babası Tahmasp Beg, aslen Türkistanlıdır. Daha on beş yaşında iken şiir söylemeye başlayan Rengin, Luknow'da bulunduğu gibi bütün Hindistan'ı baştanbaşa dolaşmıştır.¹³²

Rangin, babasının ölümünden sonra Delhi'ye taşındı ve askerlik görevine başladı. 1787'de işini bıraktı ve Bharatpur'a gitti ve iki yıl sonra Mirza Süleyman Sokoh'un hizmetine girmek için Luknow'a gitti. Dokuz yıl burada kaldıktan sonra Bengal'e seyahat etti. Daha sonra Gwalior'a vardı ve Sindhias'ta 6 yıl çalıştı. Oradaki görevinden istifa edip at ve turizm ticareti yapmıştır.¹³³

On yedi dil bilen Rangin, Türkçeye de vakıftı. Manzum Türkçe-Farsça bir de sözlük yazmıştır. Yirmi sekize yakın eser vermiştir. Eserlerinin çoğu Farsçadır. Gazellerde kendine özgü bir teması yoktur. Rengin'in “Rehti” adı verilen şiirleri meşhurdur.¹³⁴ Rehti şiiri sıradan bir düşünce, sıradan bir çağda ve sıradan bir şekilde oluşturulmuş bir şiirdir.¹³⁵

Rehti, şarap meclislerinde gönül eğlendirmek için kadın ağzından söylenen şiirlerdir.¹³⁶ Başlangıçta, kadınların duygu ve arzularının kadınların diliyle beyan edildiği bu şiir türü, kısa zamanda ayak takımına ait kaba saba ifadelerle cinsî arzuların izharına vasıta olmuş ve Rangin başta olmak üzere İnşâ ve Can Sahih (ö.1314 / 1897) gibi şairler, hükümdar ve soyluları memnun etmek için, bu türde en müptezel günlerini kaleme almışlardır.¹³⁷ Bugünün Urduca yazarları rekhti'yi geçmişin içler acısı ürünü olarak kınamışlardır. Şimdi ise “Allah'a çok şükür rehti türü hiç gözüküyor” demektedirler. Rangin'den önce başkalarının rekhti olarak yazdığı iddia edildi, ancak İnşâ kesinlikle Rangin'in onun yaratıcısı olduğunu iddia ediyor. Bu şiir türü ile ilgili üç şair ilişkilendirilir: Rangin, İnşâ ve Jan Sahib (d.1897).¹³⁸

Rengin hayatının son günlerinde, Mevlana'ya karşı büyük bir sevgi beslemeye başladığı görülmektedir. Rengin, 1835 yılında vefat etmiştir.¹³⁹

Rangin'in en çok bilinen mesnevileri “Masnavi Dilpazir”, “Farasnama”, “İjad-e Rangin”dir; tek nesir eseri ise “Majalis-e Rangin”dir.¹⁴⁰

Biri rehti'den oluşan altı şiir koleksiyonu, biri de Farsça'dan oluşan üç nesir çalışmasından oluşmaktadır. Rangin'in birkaç mesnevi çalışması bulunmaktadır. O, toplamda 46 ile toplam 40. 000 arası satır şiir yazdığını iddia etmiştir. Bunların en ünlüsü “Masnavi-i Dilpazir”dir. Bunlardan biri, yedi farklı türde silahın kullanımı üzerine yapılan bilimsel tezlerdi. Üç nesir eser, Urduca şairlerinin en büyük olduğunu kanıtlama çabasında olan “İmtihan i Rangin” (1820) ve kendisiyle ilgili iki fıkra koleksiyonu, zamana harcadıkları ışıktan dolayı değerlidirler. Bunlardan biri olan “Majalis i Rangin”, Farsçadır ve 65 öyküden oluşmaktadır. Diğeri ise 1819

¹²⁸ Bailey, a. g. e., s. 53

¹²⁹ Bailey, a. g. e., s. 53

¹³⁰ Toker, a. g. t., s. 93

¹³¹ Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: II, s. 507

¹³² Türkmen, Urdu Edebiyatında Şiir Evreleri, s. 34

¹³³ Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: II, s. 507

¹³⁴ Türkmen, Urdu Edebiyatında Şiir Evreleri, s. 34

¹³⁵ Bailey, a. g. e., s. 53

¹³⁶ Türkmen, Urdu Edebiyatında Şiir Evreleri, s. 34

¹³⁷ Toker, a. g. t., s. 93

¹³⁸ Bailey, a. g. e., s. 53

¹³⁹ Türkmen, Urdu Edebiyatında Şiir Evreleri, s. 34

¹⁴⁰ Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: II, s. 507

yılında Urduca olarak yayımlanan” Akhbar-ı Rangin” isimli eseridir ve 93 öyküden oluşmaktadır.¹⁴¹

Seçme Şiirler

نہ مسجد میں نہ بت خانہ میں دیکھا

جد جلوہ دل کے شانے دیکھا

“Gönül evinde gördüğüm cilveyi ne camii de, ne de puthane de gördüm”¹⁴²

**

بلبلہ پانی کا ہے اپنے کو یوں پہچان دیکھا

سوچ لے جی میں کوئی دم کا ہے مہمان تو

“Su Kabarcığısın, kendiniöyle bil; içinden öyle düşün ki sen bir anlık konuksun.”¹⁴³

**

احوال لکھوں کیا میں ترے جو دو ستم کا

مقدور زبان کا ہے نہ مقدر قلم کا

“Senin zulmün, sitemin halini ne yazayım; ne dil ne de kalem de bu güç yok.”¹⁴⁴

**

آتا ہے تو آ جلد مری یارخبر لے

مہمان ہوں دنیا میں وگرنہ کوئی دم کا

“Ey dostum geleceksen hemen gel, yoksa ben birkaç nefeslik konuğum bu dünyada.”¹⁴⁵

نہ اپنے اور بیگانے میں دیکھا

جو دشتم شمع پروانے میں دیکھا

“Mum ile pervane arasındaki ilişkiyi ne tanıdıklarımnda ne de yabancılarda gördüm.”¹⁴⁶

4.1.6. Mumin Han Mumin

Hakim Gulam Nâbî Han’ın oğlu olup, 1800’de Delhi’de doğmuştur. Tam adı Muhammed Mümin Han idi. Daha sonra mahlası “Mümin” ile ün kazandı. Gelenek olarak, çocuk iken medresede Farsça ve Arapça öğrendi. Gençliğinde baba mesleği olan tıbbaya yöneldi ve ayrıca astroloji de öğrendi. Bazı olayları önceden sezinlemede üstat kabul edilen Mümin, hayatının son günlerinde tasavvufa yönelmiştir. Her iki dilde Farsça ve Urduçada şiir yazmıştır.¹⁴⁷

Mesnevi ve kaside tarzında da önemli bir yere sahip olan Mümin, aşklarını ve güzel kadınlara duyduğu ilgiyi şiirlerine yansıtmıştır. Kendi başına buyruk hür düşünceli renkli mizaca sahip bir İnsan olması, onun, Delhi’deki kötümser havanın aksine, kendine has eğlenceli bir tarz yaratmasını sağlamıştır.¹⁴⁸

Mümin, şiirlerinde aşkı bütün gerçekleriyle dile getirmiştir. Daha önceki şiirlerinde görülen mübalağa onun eserlerinde azalmış olmasına rağmen Gâlib’de gördüğümüz insan felsefesi ile fikir derinliği Mümin’in şiirlerinde mevcut değildir. Mümin, Urduçada ilk naatlar yazan şair olarak da ün kazanmıştır.¹⁴⁹

¹⁴¹ Bailey, a. g. e., s. 54

¹⁴² Türkmen, Urdu Edebiyatında Şiir Evreleri, s. 34

¹⁴³ Türkmen, Urdu Edebiyatında Şiir Evreleri, s. 34

¹⁴⁴ Türkmen, Urdu Edebiyatında Şiir Evreleri, s. 35

¹⁴⁵ Türkmen, Urdu Edebiyatında Şiir Evreleri, s. 35

¹⁴⁶ Türkmen, Urdu Edebiyatında Şiir Evreleri, s. 35

¹⁴⁷ Türkmen, Urdu Edebiyatında Şiir Evreleri, s. 48

¹⁴⁸ Toker, a. g. t., s. 87

¹⁴⁹ Türkmen, Urdu Edebiyatında Şiir Evreleri, s. 48

Seçme Şiirler

نہ ہوش کھوتے اگر اس پری کی باتوں پر
تو آپ ہی آپ یہ باتیں کیانہ کرتے ہم

“Eğer o peri yüzünün sözlerine bayılmasaydık, kendi kendimizle konuşur olmazdık.”¹⁵⁰

**

یاد ایام عشرت فانی
نہ وہ ہم ہیں نہ وہ تن آسانی
جائیں وحشت میں سوئے صحرا کیوں
کم نہیں اپنے گھر کی ویرانہ

“Geçici mutlu günlerin hatırası, ne biz oyuz ne de o (günlerin) rahatlığı var;

neden nefret (vahşet) içinde sahralara gidelim, zira evin viraneliği de ondan (o sahradan) az değil.”¹⁵¹

**

کھا گیا جی غم نہان افسوس
گھل گئی غم کے مارے جان افسوس

“Ne yazık ki gizli gamım gönlümü yedi bitirdi; gamdan dolayı canım eridi gitti.”¹⁵²

4.1.7. Sharafud-Din Mazmun

Mazmun, ünlü şekerçi Pir Farid-ud-din Shakarganj'ın torunudur. O, Agra'ya yakın bir kasaba olan Jatmau'da doğdu, bir askerdi, ancak kalem için kılıcını değiştirdi. Küçükken, “Zinat-ul Mescid” denilen cami içindeki yerini aldığı ve bir dervişin hayatını yönettiği Delhi'ye gitti.¹⁵³ Bütün dişlerini kaybettiği için kendisine Dişsiz Şair diyen Arzu'nun öğrencisi idi.¹⁵⁴

Çok neşeli, kahrkaha seven esprili ve kibar birisiydi. Mazmun, o dönemin ustalarından biri olarak kabul edilir ve o dönemin tarzını ve geleneklerini takip eder.¹⁵⁵

Mir şiirlerinin mükemmel olduğunu düşünür ve icatları için kendisiyle övgüde bulunur ve yeni kelimeler arar. Suda ayrıca yüksek samimiyetten bahseder ve Hasan süslü övgüler yağdırırdı. Mazmun, 1158 A.H. (1745 A.D.) yıllarında öldü ve o dönemin seçkin şairiydi.¹⁵⁶

Büyüleyici parçalardan oluşan yaklaşık 200 ayet diwan bıraktı,¹⁵⁷ ancak erken dönemin modası gereği bunlar müstehcen ve sıradan metaforlarla ve çifte anlamlarla doluydu.¹⁵⁸

Şiirinin yalnızca 400 mısrası vardır ve bunlar olağandışı kelimeler, kelime öbekleri, yapay metaforlar ve tatsız imalar ile doludur.¹⁵⁹

¹⁵⁰ Türkmen, Urdu Edebiyatında Şiir Evreleri, s. 48

¹⁵¹ Türkmen, Urdu Edebiyatında Şiir Evreleri, s. 48

¹⁵² Türkmen, Urdu Edebiyatında Şiir Evreleri, s. 48

¹⁵³ Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: II, s. 409

¹⁵⁴ Bailey, a. g. e., s. 42

¹⁵⁵ Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: II, s. 409

¹⁵⁶ Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: II, s. 410

¹⁵⁷ Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: II, s. 409

¹⁵⁸ Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: II, s. 410

¹⁵⁹ Bailey, a. g. e., s. 42

4.2. Şiirlerinde Sebki Hindî Tarzı Bulunan Şairler

4.2.1. Emir Hüsrev-i Dihlevî

Emîr Hüsrev-i Dihlevî (1253-1325) Orta çağda Hindistan'da yaşamış ve Farsça şiirleri tanınmış ünlü bir şairdir. Adı Müslüman dünyasında iyi bilinmekle birlikte, sevgi ve saygı ile anılmaktadır.¹⁶⁰

Türklerin Laçın'ın ismiyle meşhur bir kabilesi vardı. Emîr Hüsrev-i Dihlevî, bu kabileye mensuptu.¹⁶¹ Babasının ismi Seyfeddin Mahmud'du.¹⁶² Emir Seyfed-din Mahmud; Şemsî oymağından olup kabilesinin binbaşısı (reisi) idi.¹⁶³

Hüsrev, çok yönlü sanatkârdır. Hindistan'ın en büyük Farsça şairi olduğu kadar yazar, tarihçi, musikişinas, mutasavvıf ve dilci olarak da, şöhret sahibidir.¹⁶⁴

Emîr Hüsrev'in hayranları ona: 'Tatlı sesli papağan', 'Hint büyücüsü', 'Tüm Sevdalıların Padişahı', 'Aşkın şiir zirvesindeki parlak yıldızı', 'Hint saadisi' diyorlardı. Hüsrev'in edebi ve felsefi mirası çok zengindi. Ünlü kültür ve bilim adamı, filozof, bilgin, sufi 'Nakşibendiye' tarikatının rehberi Ali Şir Nevayi'nin öğretmeni Abdurrahman Cami (1414-1492) 'Baharistan' ında Emir Hüsrev'in 99 tane eserinden bahsetmiştir. Emîr Hüsrev'in icadı büyük ve geniştir. Onun için de Pehlevi'nin eserleri Farsça yazılan eserler arasında da önemli bir yer tutar.¹⁶⁵

Dehlevi, Urdu edebiyatının doğmasında çok büyük hizmetlerde bulunmuştu. Dehlevî, yazmış olduğu şiirlerinin büyük bir kısmında Sebki Hindî tarzını kullanmıştır.

Seçme Şiirler

ترك هندوستان نيم من هندوى گويم جواب
شكرمصرى ندارم گز عرب رائسم سخن

“Ben Hindistan Türküyüm, Hintçe olarak cevap veririm. Mısır şekerim yok ki, Arapçayla söz söyleyeyim.”¹⁶⁶

**

کویند که خسروا چه نالی
من فاخته بهار خویشم¹⁶⁷

“Derler ki: Hüsrev, niçin gözyaşı döküyorsun? Ben, kendi baharımın kuğusuyum.”¹⁶⁸

**

برگز نه خوردم آب خوش خویش جگر
تیغ است بے تو قطره آء که من خورم¹⁶⁹

“Bütün arzuya rağmen, gönlümü asla suyla yıkamadım. İçtiğim her bir su damlası, sensiz bir kılıçtı.”¹⁷⁰

4.2.2. Mir Taki Mir

Urdu kasidesinin öncülerinden ve kurucularından birisi olan Mir Takî Mîr, 1722'de Agra'da doğmuştu.¹⁷¹ O, asil bir soydan gelmişti.¹⁷² Mir, dindar bir ailede doğdu; otobiyografisinin ilk

¹⁶⁰Gülhumar Toğçiyeva, Hindistan'ın Dudukuşu, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Y. 2000, S. 15, s. 147

¹⁶¹Şah Selim Ahmed, Emir Hüsrev, Nigarşat Publications, Lahore, 2007, s. 46

¹⁶² Ahmed, Emir Hüsrev, s. 46

¹⁶³Erkan Türkmen, Emir Hüsrev-i Dihlevî'nin Hayatı Eserleri ve Edebî Şahsiyeti, s. 1

¹⁶⁴Türkmen, Emir Hüsrev-i Dihlevî'nin Hayatı Eserleri ve Edebî Şahsiyeti, s. 53

¹⁶⁵Toğçiyeva, a. g. e., s. 147

¹⁶⁶Erkan Türkmen, Emir Hüsrev-i Dihlevî'nin Urduca'nın Doğuşundaki Rolü, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Sayı. 2, 1983, Konya, s. 23

¹⁶⁷ Shamsur Rahman Faruqi, “A Stranger in The City: The Poetics of Sabk-e Hindi”, Annual of Urdu Studies, Cilt: 19, 2004, s. 79

¹⁶⁸ Şemsürrahman Faruki, Şehirdeki Yabancı-Sebki Hindi'nin Poetikası, Çev: Ali Fuat Bilkan ve Özgür İldeş, Bizim Büro Basımevi, Ankara, 2007, s. 59

¹⁶⁹Faruqi, a. g. m., s. 79

¹⁷⁰Farukî, Şehirdeki Yabancı-Sebki Hindi'nin Poetikası, s. 61

kısımları, büyüdüğü gizemli atmosfer hakkında detaylarla doldurulmuştu.¹⁷³ Mir Muhammed Taki, “Mir” ismini kalem ismi olarak kullanmıştır.¹⁷⁴

Babası Mir Muhammet Abdullah, Agra'nın Soyluları arasındaydı.¹⁷⁵ Babası Mir Ali de âlim bir adam idi.¹⁷⁶ İnsanlar babasına Syed Abdullah derlerdi, ancak o Ali Muttaki takma ismiyle meşhurdu. Mir babasının arkadaşı ve asil bir adam olan Syed Amanullah'tan dersler aldı.¹⁷⁷ Mir Muhammed Taki'nin resmi olarak okula gittiğine dair bir kanıt bulunmamaktadır. Ancak Arzu'dan Farsça ve Arapça da dahil olmak üzere çok şey öğrendi.¹⁷⁸ Şiire amcası Han Arzu'nun teşvikleriyle başlayan Mir, yine amcasının desteğiyle eğitimini sürdürmüştür.¹⁷⁹

Mir Taki Mir sarayda görev yapmıştır. Şiirleri çok ilgi görmüştür. Çok sayıda “Müşaire” ismi verilen şiir etkinliklerine katılmıştır. Mir Taki Mir'in şiirlerinde Sebki Hindî tarzında çok sayıda şiir yer almaktadır. Mir, birçok öğrenci yetiştirmiştir.

Mir, 1808'de 86 yaşındayken Luknow'da vefat etmiştir..¹⁸⁰

Seçme Şiirler

کہا میں نے گل ہے کتنا ثبات
کلی نے یہ سنکر تبسم کیا

“Gülün yaşaması ne kadar devam edecek!” diye sordum. Bir tomurcuk sadece gülümseyerek cevap verdi.”¹⁸¹

**

زنداد میں پہنسی طوق پڑے قید میں مر جائے
پردام محبت میں گرفتار نہ ہودے

“Aşkın dünyasına girmek, ömürden vazgeçmektir. Aşkta müsamaha yok ve güzellik de bağışlamaz.”¹⁸²

**

اس موج خبر حجر میں ہم کو قضا نے آہ
پانی کے بلبلے کی طرح سے مٹا دیا¹⁸³

“Hayatın dalgalı denizinde ölüm var vah! Su baloncuğu gibi aldı götürdü bizi sonunda.”¹⁸⁴

4.2.3. Mirza Esedullah Han Gâlib

17 Aralık 1797'de Agra'da dünyaya gelmiştir. Mirza Gâlib'in soyunun Aybek Türklerinden geldiği, köklerinin Selçuklu Sultanlığı'na dayandığı ve soylu bir aileden olduğu söylenmektedir.¹⁸⁵

Gâlib'in babasının adı Abdullah Beg Han ve bir süre Gâlib'e vasilik yapan amcasının adı ise Nasrullah Beg Han'dır. Dedesinin ölümünden sonra babası Agra valisinin kızı İzzetülnisa Begüm ile evlenmiştir. Babası önce Luknow, sonra Haydarabad'da bazı görevlerde bulunduktan sonra Alur'a gelmiş ve bu şehirde bir asi çiftçiyi kovalarken 1802'de can vermiştir. Agra'da iki

¹⁷¹ Mir Taki Mir, Halat u İntihab-i Kalam, Feroz Sons Limited, Lahor, 1964, s. 5

¹⁷² Shabuddin Rahmatullah, Art in Urdu Poetry, Monu Press, Pakistan, 1954, s. 13

¹⁷³ Annemarie Schimmel, Classical Urdu Literature From the Beginning to Iqbal, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, Cilt: 3, 1975, s. 178

¹⁷⁴ Rahmatullah, a. g. e., s. 13

¹⁷⁵ Mir Taki Mir, a. g. e., s. 5

¹⁷⁶ Erkan Türkmen, Urdu Edebiyatında Şiir Evreleri, Atlas Basımevi, Konya, 1992, s. 22

¹⁷⁷ Seyyid Siraj-ul İslam, Tezkire u Tebsire, Gazanfer Academy Press, Pakistan, 1996, s. 40

¹⁷⁸ Abida Samiuddin, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: II, Global Vision Publishing, India, 2007, s. 419

¹⁷⁹ Ali Fuat Bilkan, Hindistan'da Gelişen Türk Edebiyatı, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, TTK Basımevi, Ankara, 1988, s. 153

¹⁸⁰ Bilkan, Hindistan'da Gelişen Türk Edebiyatı, s. 153

¹⁸¹ Rahmatullah, a. g. e., s. 14

¹⁸² Ralph Russell, vd., The Mughal Poets Mir, Sauda, Mir Hasan, Harvard University Press, 1968, s. 99

¹⁸³ K. C. Kanda, Master Couplets of Urdu Poetry, Sterling Publishers Private Limited, New Delhi, 2001, s. 52

¹⁸⁴ Kanda, Master Couplets of Urdu Poetry, s. 53

¹⁸⁵ Hava Yılmaz, Klasik Urdu Şiiri (Gâlib ve Zouk Dönemi), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014, s. 109

oğlu ve bir kızı yetim kalmıştır. Yetim kalan çocukların bakımını amcaları Nasrullah Han yüklenmiştir. Nasrullah Han, Agra valisi iken 1803'te İngilizlerin burayı işgal etmeleri üzerine 400 atlıının komutanı olarak tayin edilmiştir. Bu devirde şairimiz çocukluk çağını refah içerisinde geçirmiştir.¹⁸⁶

Sonraki yıllarda ise Galib zorluklar içerisinde bir yaşam sürmüştür. Birkaç evlilik yapmıştır, çocukları olmuştur, ancak çocuklarını erken yaşlarda kaybetmiştir. Geçim sıkıntısı çekmiştir ve yaşadığı tüm sıkıntılar onun hastalanmasına sebep olmuştur.

Gâlib hastalığı yüzünden son birkaç yılını yatakta geçirmiştir. Çaresizliğini dile getiren şiirlerinin bir kısmı bu devre aittir. Sairimiz uzun bir hastalıktan sonra Şubat 1869'da ölmüştür.¹⁸⁷

Gâlib, Urdu edebiyatının en önde gelen şairlerinden ve Hindistan'daki Fars şiirinin son büyük temsilcilerindendi. Gerek Farsça şiirlerinde dili güzel bir biçimde kullanışı ve gerekse Urdu dilinde gerçekleştirdiği yenilikler ile tahayyülünün genişliği ve mazmunları işleyişiyle temayüz etmiş ve çağımız edebiyat tenkitçilerinin teveccühünü kazanarak yaşadığı dönemin "Asr-ı Gâlib" olarak adlandırılmasına sebep olmuştur.¹⁸⁸

Müslüman Hindistan Tarihi'nde bir dönemin sona erip yeni bir dönemin başladığı çalkantılı bir süreçte yaşayan Galip, bu dönemde yaşanan acılar ve felaket günlerinden derinden etkilenmiştir. Hem toplum olarak hem de ferdi olarak yaşanan hadiseler onun daha çok ümitsizlikleri, acıları, insan yaşamını konu alan şiirler yazmasına neden olmuştur.¹⁸⁹

Esedullah Han Galib, Urdu edebiyatında Sebki-Hindî tarzının en önemli şairlerindedir. Galib, özellikle İran edebiyatının en önemli Sebki-Hindî şairlerinden birisi olan Bidil'den çok etkilenmiştir.

Seçme Şiirler

ہوئے مر کے ہم جوڑ سوا، ہوئے کیوں نہ غرق دریا
نہ کبھی جنازہ اٹھا، نہ کہیں مزار ہوتا¹⁹⁰

“Bu rezaletten önce neden bir nehirde boğulmadım? Ne cenazem olurdu, neden bir mezarım.”¹⁹¹

**

ہم رشک کو اپنے بھی گوارا نہیں کرتے
مرتے ہیں ولے ان کی تمنا نہیں کرتے¹⁹²

“Kendimi kıskanmam bana engel oluyor, ölmeyi yeğleriz o güzelliğe sahip olmaktansa.”¹⁹³

**

5. SONUÇ

Sebki-Hindî tarzı İran edebiyatında ortaya çıkan bir tarzıdır. Klasik Türk Edebiyatında .. isimli şairlerin bu tarzda çok sayıda şiir yazmışlardır. Klasik Türk edebiyatında özellikle XVII. Yüzyılda Sebki-Hindî tarzı ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Urdu edebiyatında da Sebki-Hindî tarzında Şah Mübarek Abru, Sirajuddin Ali Khan Arzu, Syed Allah Khân İnşâ, Şah Zahuriddin Hatim, Saadat Yar Hasan Rangin, Qalandar Bakhsh Cur'at, Muhammed Şakir Naci, Sharafud-din Mazmun, Mumin Han Mumin gibi önemli şairler şiirler bu türe yakın şiirler yazmışlardır. Ancak Urdu edebiyatında belli bir dönemden sonra Sebki-Hindî tarzının artık kullanılmadığı ifade edilmiştir, ancak bazı şairler bu

¹⁸⁶ Türkmen, Urdu Edebiyatında Şiir Evreleri, s. 38

¹⁸⁷ Türkmen, Urdu Edebiyatında Şiir Evreleri, s. 39

¹⁸⁸ Halil Toker, Hindistan'da Farsça ve Urduca Şiir ve II. Bahadır Şah Devri Şairleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995, s. 220

¹⁸⁹ Selma Benli, “İlk Dönem. Urdu Edebiyatına Genel Bir Bakış”, Nüsha Dergisi, Cilt: IV, Sayı: 13, Ankara, 2004, s. 103

¹⁹⁰ Kanda, Master Couplets of Urdu Poetry., s. 52

¹⁹¹ Kanda, Master Couplets of Urdu Poetry, s. 53

¹⁹² Kanda, Master Couplets of Urdu Poetry, s. 68

¹⁹³ Kanda, Master Couplets of Urdu Poetry, s. 69

tarzda şiir yazmaya devam etmişlerdir ve onların yazdığı şiirler gerçek Sebki-Hindî tarzı şiirlerdir. Bu isimler Mir Taki Mir, Mirza Rafi Sauda, Mirza Esedullah Han Galib'dir.

Klasik Türk edebiyatında Sebki-Hindî tarzı ile şiir yazan şairler, Urdu edebiyatında bu tarzda şiirde şiir yazan şairlere göre daha ileridedir. Klasik Türk Edebiyatı alanında Türkiye'de özellikle Sebki-Hindî tarzıyla ilgili kitaplar, doktora tezleri, yüksek lisans tezleri ve makaleler yayınlanmıştır. Urdu edebiyatında Sebki-Hindî ile ilgili yüksek lisans çalışmaları yazmıştır. Bunun yanında Sebki-Hindî tarzını kullanman önemli şairlerin kitapları yayınlanmaktadır.

KAYNAKÇA

Ahmed, Şah Selim, Emir Hüsrev, Nigarşat Publications, Lahore, 2007

Bailey, T. Graham, A History of Urdu Literature, Oxford University Press, Pakistan, 2008,

Benli, Selma, "İlk Dönem. Urdu Edebiyatına Genel Bir Bakış", Nüsha Dergisi, Cilt: IV, Sayı: 13, Ankara, 2004, s. 91-106

Bilkan, Ali Fuat Bilkan, 17. Yüzyıl Türk Edebiyatı 'Klasik Estetikte Yeni Yönelişler, Akçağ Yayınları, Ankara, 2015,

Bilkan, XVII. Yüzyıl Türk Edebiyatı. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yay., Eskişehir, 2011,

Bilkan, Ali Fuat, vd., XVII. Yüzyıl Türk Edebiyatı. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yay., Eskişehir, 2011

Bilkan, Ali Fuat, Aydın, Şadi, Sebki-Hindî ve Türk Edebiyatında Hint Tarzı, İstanbul, 3F Yay., 2007

Bilkan, Ali Fuat, Hindistan'da Gelişen Türk Edebiyatı, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, TTK Basımevi, Ankara, 1988

Dilçin, Cem, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, Ankara: TDK. Yay. Ankara, 2000

Eliaçık, Muhittin, Çerkeşşeyhizâde Muhammed Tefik Efendi'nin "Resâil"i, Çankırı Karatekin Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü, Çankırı'nın Manevi Mimarları Sempozyumu Bildirileri Kitabı, Yenigün Yayıncılık, Çankırı, 2017

Eliaçık Muhittin, Çerkeşizâde Muhammed Tefik Efendi'nin Vatan Kasidesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 2, Sayı 1

Eliaçık, Muhittin, Vak'anüvis Mehmed Emin Edib Divanı, Çizgi Yayınları, Konya, 2010

Erkul, Rasih, Eski Türk Edebiyatı, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 130

Faruqi, Shamsur Rahman, "A Stranger in The City: The Poetics of Sabk-e Hindi", Annual of Urdu Studies, Cilt: 19, 2004,

Faruki, Şemsürrahman, Şehirdeki Yabancı-Sebki-Hindî'nin Poetikası, Çev: Ali Fuat Bilkan ve Özgür İldeş, Bizim Büro Basımevi, Ankara, 2007

İpekten, Haluk, Nâbî Hayatı-Sanatı-Eserleri, Ankara: Akçağ Yayınları, 2016, s. 9

İpekten, Haluk, Şeyh Gâlib, Hayatı-Sanatı-Eserleri Bazı Şiirlerinin Açıklamaları, Akçağ yayınları, Ankara, 2015,

İpekten, Haluk, Nef'î Hayatı-Sanatı-Eserleri, Akçağ Yayınları, Ankara, 1998, s. 27

İpekten, Haluk, Nâ'ilî Hayatı-Sanatı-Eserleri, Ankara: Akçağ Yayınları, 2014,

İpekten, Haluk, Nâbî Hayatı-Sanatı-Eserleri, Ankara: Akçağ Yayınları, 2016,

İslam, Seyyid Siraj-ul, Tezkire u Tebsire, Gazanfer Academy Press, Pakistan, 1996

- Kanda, K.C., Master Couplets of Urdu Poetry, Sterling Publishers Private Limited, New Delhi, 2001
- Kalkışım, M. M. ,Şeyh Gâlib, <https://islamansiklopedisi.org.tr/seyh-Gâlib> (E.T.:27.07.2019).
- Mengi, Mine, Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Akçağ Yayınları, 2000, Ankara
- Mir Taki Mir, Halat u İntihab-i Kelam, Feroz Sons Limited, Lahor, 1964,
- Mum, Cafer, “Sebk-i Hindî’de Beyit Yapısı, Paradoksal İmajlar ve Çoklu Duyulama, Sözde ve Anlamda Farklılaşma Sebk-i Hindî, 25 Nisan 2005: Bildiriler (haz. Hatice Aynur v.dğr.), İstanbul 2006.
- Ocak, Fatma Tulga, Nef’î ve Eski Türk Edebiyatımızdaki Yeri”, Ölümünün Üçyüzdüncü Yılında Nef’î, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1991
- Rahmatullah, Shabuddin, Art in Urdu Poetry, Monu Press, Pakistan, 1954
- Russell, Ralph, İslam, Khurshidul, The Mughal Poets Mir, Sauda, Mir Hasan, Harvard University Press, 1968
- Samiuddin, Abida, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: I, Global Vision Publishing, India, 2007
- Samiuddin, Abida, Encyclopaedic Dictionary of Urdu Literature Vol: II, Global Vision Publishing, India, 2007
- Schimmel, Annemarie, Classical Urdu Literature From the Beginning to Iqbal, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, Cilt: 3, 1975
- Şafak, Turgay, “Bir Sebk-i Hindî Şairi Olarak Şevket-i Buharî ve Osmanlı Şiirine Etkisi”, Bilim ve Sanat Vakfı Bülteni, Yıl: 23 Sayı: 77, Eylül-Aralık 2011, İstanbul
- Şentürk, Atilla, Kartal, Ahmet, Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Dergâh Yay., İstanbul, 2016,
- Toğçiyeva, Gülhumar, Hindistan’ın Dudukuşu, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Y. 2000
- Toker, Halil, “Sebk-i Hindî: Hint Düşünce Tarzının Edebiyata Yansıması ve Urdu Dilindeki Sebk-i Hindî”, Sözde ve Anlamda Farklılaşma Sebk-i Hindî, 25 Nisan 2005: Bildiriler (haz. Hatice Aynur v.dğr.), İstanbul 2006,
- Toker, Halil, Hindistan'da Farsça ve Urduca Şiir ve II. Bahadır Şah Devri Şairleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995
- Türkmen, Erkan, Emîr Hüsrev-i Dihlevî'nin Hayatı Eserleri ve Edebî Şahsiyeti, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1988,
- Türkmen, Erkan, Emir Hüsrev-i Dehlevî'nin Urduca'nın Doğuşundaki Rolü, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Sayı. 2, 1983, Konya
- Türkmen, Erkan, *Urdu Edebiyatında Şiir Evreleri*, Atlas Basımevi, Konya, 1992
- Yılmaz, Ozan, “Sebk-i Hindi,http://content.lms.sabis.sakarya.edu.tr/Uploads/77020/31017/634352463_sebk-i_hind%C3%AE.pdf (E.T. 20.12.2018)
- Yılmaz, Hava, Klasik Urdu Şiiri (Gâlib ve Zouk Dönemi), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014,